

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 80— Cor.
Pe jumătate an 40— .
Pe 3 luni . . . 20— .
Pe o lună . . . 7— .

Pentru România și străinătate:

Pe un an . . . 100 franci

Telefon

pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA
Strada Zrinyi Nr. 1 a.

INSERȚIUNILE

se primesc la administrație.
Mulțumite publice și Loos
de achis costă șirul 1 Gor.
Manuscrisurile nu se în-
napolază.

Renaștere națională.

La sărbători, dar mai ales la sărbătorile concad cu sfârșitul anului, gândirea omească e înclămată să rezumeze, să sintetizeze. Incheie un fel de bilanț, cumpănind lucrul săvârșit până aci, și din concluziunile ce și le face își ia hrană, resurse nouă, forțe proaspete pentru ca să continue munca viitorului.

În viața popoarelor n'a fost an mai greu decât 1918. Din înclăstarea uriașe ce părea fără sfârșit, se desfășură însă cărări nouă, dăre largi de lumină și destinul neamurilor ce era nesigur și acoperit de învălmășala morală, apare tot mai limpede și fixat tot mai precis. A învins ententa, pentru că la baza acțiunii sale militare a fost forța morală. Puterile grupate în ententa învingătoare au luptat pentru libertate, dreptate: adevăr. Numai o luptă începută în numele adevărului poate avea șansele biruinții, poate avea perseverența efortării, pentru că numai din adevăr poți să-ți iai puteri nepușabile ca să ai nadejde în triumf, să-ți susții moralul și energia învinsă. Oricât de pregătite ar fi fost puterile centrale și mai ales Germania militaristă pentru un războiu îndehungat, și oricât de hotărâtă ar fi fost voința împăraților și conducătorilor militari și politici de a învinge, arma tăioasă și voința singură, fără intențiunea corectă și fără un scop sublim, trebuiau să sufere înfrângere. Adevărul încălzeste și asigură isbânda individului particular ca și poporului care dovedește tenacitatea de a lupta pentru el.

La nașterea Domnului în 1918 popoarele lumii se simt ca și când prin chinuri și încercări grele, prin sângerări și poticniri au reușit să atingă culmea unui munte înalt. Din vârful culmei unde poposec liniștite se pot desfășura acum în întinderile zării, în priveliștele minunate ale naturii. Își pot da seama de tot ce-au prestat, câte milioane de jertfe omenesti au costat, ca să ajungă ziua aceasta și privesc cu seriozitate dar cu mulțumire și încredere la ziua de mâine care le va fixa definitiv rosturile lor naționale.

Soarta războiului mondial s'a decis. Pentru torturile și rămile grele cu cari s'au ales națiunile în decursul măcelărilor, trecând peste piedeci ce păreau insurmontabile, ele și-au rescumpărat bunul cel mai scump, comora cea mai neprețioasă: libertatea. Omul nu este om decât dacă este liber, nu poate să ajungă la o conștiință a rolului său demn și cuviincios decât dacă este liber. Un scriitor francez făcând psihologia revoluționarilor din 1789—1814 observă că niciodată nu s'au respectat oamenii atât de mult ca în acea vreme, că numai dela 1789 își iubește Francezul patria, și și-o iubește cu cel mai adevărat patriotism. În războiul mondial Francezii, pe cari Nemții îi zeflemizau ca pe o națiune latină coruptă și incapabilă de a prinde armele, s'au dovedit de popor foarte sănătos și în stare să facă eforturi și să supoarte oboseli supraomenești. Nu ne-am putea-o închipui atât de vi-

tează și glorioasă această națiune soră dacă n'ar fi fost o națiune ce și-a câștigat de mult această achizițiune scumpă: libertatea.

Dacă am aduna într'un mănunchiu calitățile și defectele națiunii române, cum se reoglindesc ele în lumina istoriei, ne vom convinge că trăsătura dominantă este iubirea de libertate. Psihologul Drăghicescu documentează cu date numeroase că nici un neam nu a ahtiat după libertate atâta ca neamul românesc, nici un neam nu urăște atât de mult slugărnicia ca neamul nostru. Servitori români sunt foarte puțini, căci Românii tind la proprietate privată inalienabilă, au o dragoste de moșie care ne-a ferit de instreinare secole de-a rândul și ne-a ținut la olaltă în masă compactă contra tuturor usurpătorilor de pe vremuri.

Calitate admirabilă, dar manifestarea ei în toată plenitudinea a fost făcută imposibilă de oblaudurile tiranice ale trecutului. Dar iată că războiul mondial ne-a răsplătit pentru toate suferințele. Un vânt de foc a șters de pe suprafața Europei întocmirile și stăpânirile nedrepte. S'au înlăturat toate piedecile ce se puneau în calea națiunii române de a-și putea stămpăra setea de libertate. Națiunea română este liberă. Nimeni nu dispune de ea, ci numai ea însăși se guvernează de aci înainte. Organele puterii sunt răsărite din ființa și necesitățile noastre naționale.

Nu este bogată o țară plină de bogății, ci o țară liberă. „Nimic nu-i mai favorabil pentru producerea bogăției decât un guvernământ bun și nimic nu-i mai funest decât un guvernământ rău; istoria tuturor țărilor și tuturor secolelor ne este dovada”, zice Leveleye, scriitorul belgian. Cu toată că au fost mănoase câmpiile Banatului, părțile crișane și mândrele plaiuri ale Ardealului și Bucovinei, națiunea română a fost pradă mizeriei, sărăciei, ignoranței, pentru că bogățiile solului nostru nu le puteau fructifica și valora, nu le puteau preface în isvor de lumină și fericire, fiind că orice încercare de a ne întări ființa națională a fost zădărnicită de stăpânii noștri de ieri fără milă. Nu numai o valorificare a solului nu este posibilă într'un stat despot, dar nici industria, nici comerțul nu pot înflori, cum foarte corect observă Tocqueville: „eu nu știu și nu pot cita un singur exemplu la vre-un popor manufacturier și comercial, dela Sirieni până la Englezi, care n'ar fi fost liber. Căci există un raport strâns între aceste două lucruri: libertate și industrie”.

Când vorbim de avantajile libertății în viața de stat, subînțelegem avantajile unei întocmiri democratice sincere. În stat național democrația înfloreste foarte repede, are un teren propriu. Nici nu ne putem imagina o democrație decât națională. Întâiul pas pentru o democratizare se face atunci când se crează posibilitățile de validitate și de acces la viața publică pentru masele largi populare. Efectul va fi că statul nu va avea supuși, de cari poți dispune ca de niște turme docile, ci niște cetățeni egali în clar cu datoriile lor, cari se vor interesa de afacerile publice, vor discuta, vor polemiza, vor lupta pentru un

program, vor îmbrățișa cu drag întreg câmpul în care se mișcă viața neamului. Se știe că în democrațiile antice, spiritele erau foarte vii, temperamentele vioaie, mințile susceptibile pentru rafinerie și plăceri intelectuale. Artele antice de valoare veșnică nu puteau să înfloriască decât în mediul acela subtil ce a rezultat din structura democratică a societății.

Numai în stat național pot să se remarce inițiativa și spontaneitatea cetățenilor, și numai în stat național se poate crea mediul de cultură înaltă. Nu numai națiunea care se consolidează în stat național profită prin aceasta, dezvoltându-și o viață publică puternică, ci umanitatea însăși. Dacă idealul umanității care cuprinde pe toate popoarele, este ca omul să-și desvoalte maximul puterilor sale intelectuale și sociale, și dacă acest maxim numai în stat național se poate realiza, atunci nu-i așa că statul național este o formațiune politică indispensabilă?

Acest adevăr de care se călăuzesc astăzi toate popoarele, în primul rând popoarele ententei, l-a recunoscut și națiunea română și și-a afirmat voința sa de a forma cu toți fiii ei risipiți până eri un stat național suveran pentru a putea satisface postulatelor eterne ale civilizațiunii. Cu această hotărâre exprimată la 18 Nov. v. la Alba-Iulia se începe renașterea națională a neamului românesc în toată întregimea lui. S'a pus piatra fundamentală a viitorului nostru care ne surâde acum și ne face să uităm suferințele milenare.

La întâia mare sărbătoare bisericască dela străformările uriașe din Septembrie, la Nașterea Domnului serbăm și sărbătoarea renașterii noastre naționale politice, având puțința să ne bucurăm de rodul străduințelor de veacuri. Să alungăm pe un moment fantomele urâte ale trecutului și să savurăm plăcerea rară ce ne-o hărăzesc zilele renașterii.

Ion Clopoșel.

Zi de zi

Profeție ori calcul rece?

Înainte cu zece ani a ținut la Sorbona din Paris zece prelegeri istorice istoricul și filosoful român, singurul membru român al Institutului francez de înalte studii sociale și politice, d. A. D. Xenopol.

A informat Franța și toată lumea cultă despre ființa etnică și aspirațiile naționale ale Românilor de pretutindeni. În expunere o întretăsat strălucitoare sa concepție filosofică de un pesimism delicat și fermecător. Xenopol a ajuns adică la concluziunea că omul este neputincios în fața forțelor istorice, și ceea ce trebuie să vină — va veni contra oricărei opoziții. Progresul este condus de forțe inconștiente și voința individului ca și a popoarelor este neputincioasă. Dar această concepție, a adăogit Xenopol, n'are să ducă la abdicare. Dincontră, este o datorie ca toți să se adunăm experiențele și să ne înfrățim aptitudinile noastre pentru ca să urmăm calea pe care rațiunea omească o găsește de potrivită și justă.

De pildă. Contra valitiei puterilor centrale care vrea să usurpeze bunăstarea și fericirea atâtor popoare. Franța, Anglia, Italia, România și celelalte popoare latine, împreună cu popoarele slave să incheie o alianță pentru ca să apere drepturile civilizațiunii.

Xenopol printr'o viziune a profeției cum are să se solidarizeze popoarele latine, — tocmai cum le vedem astăzi.

A fost o divinațiune, ori rezultatul unui calcul rece făcut cu investigații îndehungate științifice? Ori amândouă?...
Euphraste.

Morala unui politician.

Vekerle și pacea dreaptă.

În numărul de Crăciun al ziarului vienez *Neue Freie Presse*, fostul primministru al Ungariei Vekerle, a scris un articol cu titlul sugestiv: **O pace a dreptății** (*Ein Friede der Gerechtigkeit*).

Vekerle și o pace a dreptății! Dacă articolul n'ar fi apărut în numărul de Crăciun al unui ziar mare, ai crede, că e o glumă de Aprilie, dar nu-i glumă, ci dl Vekerle muncește din greu, ca să stabilească principiile fundamentale, cari să asigure încheierea unei păci drepte, care să emaneze din o concepție morală.

Iată cum crede dl Vekerle să se facă pacea. Întâiu constată, că condițiile de pace nu se pot stabili în amănunte, din cauza stărilor de convulsione provocate de acest războiu. Dar se pot stabili principiile și punctele de orientare, cari să fie condițiile unei păci care să aibă bază etică și să corespundă concepției morale a omenirii. Prima condiție a păcii acesteia morale este, ca să nu emaneze din forță, ci să se facă prin înțelegere, pentru că o pace volnică va aduce umilirea și aservirea unor popoare, lucru care ar sta în contradicție nu numai cu dreptatea, ci și cu sentimentul umanității și din cauza aceasta ar fi lipsită de caracterul trăinicieii.

La încheierea păcii vin în considerare schimbările teritoriale, despăgubirile și preluarea bunurilor și datoriilor de stat.

Cât privește chestiile teritoriale, lumea întreagă a primit principiile lui Wilson. După spiritul și textul celor 14 puncte ale lui Wilson nu poate fi vorba de atomizarea statelor de astăzi, ci principiile lui Wilson trebuie să se înțeleagă așa, că pe cale internațională să se stabilească principii obligatoare pentru toți, prin care să se asigure în toate statele deopotrivă — în cadrele statelor naționale și cu ajutorul acestora — libera dezvoltare și manifestare a celorlalte naționalități.

Plecând din acest punct de vedere, consideră de îndreptățite — până la un punct — aspirațiile teritoriale ale Italianilor, pentru că în favorul lor vorbesc trecutul istoric, identitatea limbei, religiei și pentru că teritoriile acestea formează un complex geografic.

Aspirațiile teritoriale ale Românilor, Cehilor, Polonilor și Sârbilor nu sunt îndreptățite, pentru că sunt în contradicție cu trecutul istoric (adecă dacă am fost robi o mie de ani să rămânem robi și mai departe), cu referințele geografice și cu faptul, că popoarele acestea — sub raportul economic — sunt vizate unele la altele. Face însă concesivă, că — în conformitate cu principiile lui Wilson — națiunile acestea au dreptul să-și valideze aspirațiile naționale cu ajutorul statului din care fac parte. (Așadar pe noi să ne sprijinească Maghiarii în realizarea aspirațiilor noastre.)

Alt punct pentru pace este chestia despăgubirilor. Dacă se respectează punctul de vedere moral — zice Vekerle — Italianii, Sârbii și Românii nu pot cere despăgubire, pentru că ei au început războiul.

Ce privește eventuala schimbare teritorială, este o cerință morală că deodată cu primirea averii de stat să se ia și partea corespunzătoare din datoria de stat. Aceasta e legată de teritor și cine primește teritorul, trebuie să ia și datoria. Aici constată, că Nemții la 1870 au lucrat altfel, au luat Alsacia și Lorena fără datorii, pentru că nu ei au început războiul.

Așa crede dl Vekerle, că se poate încheia o pace dreaptă. Să vedem cum a făcut-o dsă. În fața frazelor — la cari se pricep bine toți politicianii maghiari — să punem faptele.

Dl Vekerle a fost în situația de a-și valida convingerile și principiile pe cari le stabilește acum pentru alții, doară a fost ministrupreședinte la încheierea păcii dela **Brestlitovsk și dela București**. S'a încheiat acolo o pace conform principiilor lui Wilson, ori a principiilor fixate în articolul lui Vekerle? A fost o pace zidită pe temelie morală? Nu, a fost pacea sabiei, pacea învingătorului brutal, pacea anexărilor forțate.

În special e de amintit pacea dela București, unde Maghiarii erau mai mult interesați. Fostul ministru de externe, contele Czernin a făcut acum câteva săptămâni destăinuirea, că pretențiile maghiare, susținute de guvernul lui Vekerle, au împedat mai mult încheierea unei păci mai echitabile la București. Acolo Vekerle n'a mai vrut să știe de

principiile lui Wilson, de împrejurări geografice și alte considerații, ci a vrut să anecheze teritorii cât se poate mai mari. A și rupt dela România teritorii bogate, fără să țină seamă de trecutul istoric, limbă, religie și fără să primească, cu bogățiile luate, măcar o para din datoria de stat a României, deși acum asudă din greu ca să explice, că datoria de stat e legată de teritor și preluarea ei este o datorie morală. La pacea dela București au mai stors și despăgubire pentru pagubele, pe cari le-au făcut Nemții și armata austro-ungară. Așa a înțeles dl Vekerle să încheie o pace a dreptății și cu bază morală.

Principiile lui Wilson, aspirații naționale. Cine a mai ținut seamă de ele? Iată cum a aplicat guvernul maghiar principiile lui Wilson față de Români. Pentru noi s'a făcut zona culturală, ni s'au luat cu forța școalele, țărânului român s'a închis calea de a-și cumpăra moșie; au trimis comisari în preparandiile noastre, ba chiar și la adunările noastre bisericesti. Toate nedreptățile acestea le-a făcut guvernul lui Vekerle și le-a făcut în numele principiului de liberă dispunere a popoarelor enunțate de Wilson. Aceasta a fost concepția morală a lui Vekerle despre libertate și libera dispunere a popoarelor. Și autorul atâtor blăstămății — omul care a înăbușit libertatea poporului românesc, amărându-i viața și mai mult — acum îmbracă haină de miel, dă pe nevinovatul și îndrăznește să vorbească de o pace dreaptă, o pace pe temelie morală, când la activul său are cea mai imorală și mai umilitoare pace care s'a impus cândva unui popor.

Ei bine, a fost atunci, acum trebuie să fie altfel, aceasta-i mentalitatea multor politiciani și un politician ca Vekerle nu-i dator să știe ce a fost în trecut, nu-i dator să cunoască nici chiar faptele proprii. Dar le vom ține minte noi și nu vom lăsa, ca politicianii, cari ne-au făcut insuportabilă viața, să pășască în fața lumii ca moralizatori. Celce a fost vădit odată de imoralitate, și-a pierdut pentru totdeauna dreptul de a păși ca cenzor moral. Cu atât mai puțin poate îmbrăca acest rol un Vekerle, care una spune și alta face. Celce a fost complice la încheierea păcii dela București nu mai are dreptul de a indica principii, drept directivă la încheierea unei păci

Acasă cu nepoții.

Bunica iese în prag cu scăunelul în mână. Își pune palma pod peste ochi și strigă: Vasilică... Mărioara... Ionel... De după sură vin în grabă nepoții. Bunica îi strigă să știe unde-s și le spune: „Jucați-vă pe aici să vă vadă și mama bătrână”.

Ea se lasă pe scăunel, își razimă cotele pe genunchi, își îngroapă în palme obrazul uscățiv și privește în largul curții. Drept în față și-a făcut feciorul cel mic casă, ea șede cu cel mai mare. Nevestele is la lucru în câmp. Ea grijește pe acasă. Feciorii is amândoi la bătaie. Unu scrie des acasă, dar de celalalt nu se știe nimic, măcar au umbilat și-au scris, și-au întrebat pe toată lumea.

Cum stă așa nemșcată, pe bătrâna o năpădesc gândurile. Soarele învalue pe bătrâna într'o căldură dulceagă, sus pe coperișul casei ciripesc rândunele. În vad mugesc vitele la adăp.

— Câtă răutate-i pe lume, Doamne, câtă răutate! — Oftează bunica oblindu-și mijlocul. Își ridică ochii, își închează mâinile, clatină din cap. Gândurile se îndeasă valuri, valuri. Se vede o copilă prinsă în horă, ce mai joc, ce mai tinerete. Nu erau atâtea griji, atâtea năcazuri, atâtea oftat și vaet și plânsset. Părinții au măritat-o de tinără, a avut cu soțul ei trai tînbit până l-a luat Dumnezeu. acum că-și vede feciorii cu așezările lor a așteptat tot mai mult bine și s'a făcut tot mai mare răul. Nu se mai îndreaptă lumea doar niciodată. De ce nu vine o moarte să mă culeagă — zice ea — că asta nu-i viață, e vai și-amar.

Nepoții își fac joc cu pisicul. Il trag de coadă, îl smâncănesc de labe, îl mai netezesc, apoi iar îl

iau și-l tăgărtă încolo și încoace. Pisicul se mai lasă, mai miaună, dela o vreme se satură de jocul acesta, se sbate din mâinile lor, scapă și fuge oblu sub scăunelul bunicei. Când vede că vin copiii să-l ia și de acolo, sare pe bunica și într'o clipă i se pune pe umăr. Copiii rād, se revad la el și o înfașcă pe bunica de umăr, căci pisicul a zbughit-o sub grămada de lemne.

Acum se dau copiii în vorbă cu bunica.
— Hai mamă bătrână să ne jucăm de-a cail.
— Nu pot fugi — zice bunica rāzând.
— Să ne jucăm de-a căsile — zice Mărioara.
— Eu nu știu — spune bunica.

Copii pleacă capul într'o parte și zimbesc și zic că știe numai se face.
— Haidați de-a „bica” cu petricele. —
Bunica atunci se pleacă după petricele ca să între în voia lor, dar ei se lasă de petricele și vreau jocul de-a cătanele acasă și încă fără bunica.

Pânzele la nălbît trebuiesc udate, purceii guiță de foame, găinile în pod cotcorozesc de stau să ridice podul în slavă. Bunica se învărte pe la toate. Când dă cu ochii de copii stă puțin în loc și ia seama dându-se puțin în lături să-n'o simtă nepoții.

Vasilică, un popândoc de copil aruncă o traistă mare pe umăr, în mână își ia un băț, iese în uliță la poartă. De acolo vine și găsește pe Ionel și pe Mărioara întinși în fața cășii și durmind. Dă: bună seara și Mărioara se deșteaptă și-l sgătăie pe Ionel, care sforăie în somn. Ionel se trezește, se freacă la ochi, se nîță la Vasilică și-l întreabă: cine e?

Vasilică spune că e cătană și a venit acasă „pe zile”, satul lui e departe, cere sălaş de noapte.

— Cum să nu, vai de mine, ce oameni am fi zice Mărioara și sare ușurică s'aducă lemne să pue de cină.

Ionel întreabă: „Vii dela bătae?”

De-acolo — răspunde Vasilică.

— Cum e la bătae?

— Da... rău destul. Acolo se împușcă unii pe alții și dau cu tunurile și se taie în săbii. Unu-l schilav la mână, altu la cap ori le picior. Vin prin spităie și mor și pe acolo destui.

— De v'unu dela noi din sat nu știți ceva?

— Nu știu dragă, nu știu.

Ionel aduce o mână de pae, le așterne jos, chipu, de pat de odihnă. Mărioara tot mestecă într'o oală.

Bunica se apropie în vârful degetelor, copiii o vād și încep tustrei să rādă. Vasilică il trimite acum pe Ionel la poartă, dar Mărioara nu mai vrea și se strică jocul. Bunica rāde din inimă, îi lăcrămează ochii. Il ia pe tustrei de mână, il duce în casă, il așează la masă. Le împreună frumos mânițele, zi Tatăl nostru și zic: „Ferește Doamne de tot răul pe tata și pe mama și pe bunica. Iartă Doamne păcatele moșului”. — Bunica îi sărută pe frunte, le face mîncarea porții. Casa e plină de vorbă, de mișcare.

Bunica se roagă lui Dumnezeu să-i lungească zilele să-și crească și nepoții. Mai e un bine pe lumea asta.

Toma Cocîșu.

drepte, cu temelie morală. Unul ca acesta să se îmbrace mai bine în sac, să-și pună cenușe pe cap, dar să nu dea sfaturi altora, pentru că i-a stat în putere să facă o pace dreaptă și cu toate acestea a făcut o pace strâmbă.

Rolul frumos de făcători de pace va trebui să revină acelor, cari nu s'au compromis și n'au fost prinși cu minciuna.

Dr L. Iacob.

Pe cărări nouă...

— La problema școlii românești. —

Sufletul nizuiește spre desvârșire: desvârșirea este o trebuință sufletească a omului. Educația ajută conștient sufletul în această nizuință a sa. Școala, ca așezământ de educație, își are prin urmare rostul ei în imboldul de perfecționare, în setea după cultură a sufletului omenesc.

Structura sufletească a singuraticelor popoare nu e însă aceeași. Școala trebuie să se potrivească structurii sufletești a respectivului popor. Ea trebuie să fie adevărat așezământ de cultură națională.

Sufletul nostru are o alcătuire aparte, o structură specifică. Pământul sufletului românesc reclamă o educație corespunzătoare. Educația aceasta o poate împărtăși cu adevărat numai școala națională-românească.

Noi, Românii de dincoaci de înălțimile Carpaților, n'am avut o astfel de școală, — n'am avut nici chiar în acele vremi, când puținele școli de pe aceste plaiuri purtau numele de „naționale”. N'au fost acestea școli naționale-românești, căci hrana ce ele dăduseră sufletelor n'a fost hrană românească, — iar limba în sine n'ajunge.

Școală națională-românească, în adevărat înțeles, se poate numi școală numai atunci, dacă — asemenea părintelui care se trudește să dea copiilor săi cea mai curată moștenire — lucrează conștient, ca sufletele să asimileze cultura românească moștenită de la generația al cărei loc vor trebui să-l ia, — ca această cultură, încolțind mai cu putere, să se desfășoare mai departe, să dea ramuri nouă și astfel, mai pline de viață, să fie nouă moștenire pentru generația viitoare.

O astfel de școală e pepiniera culturii naționale: de-aici pornește, se frământă și se cristalizează în sute de miile de suflete, așard în viață, și întră apoi iarși în școală, de unde a pornit, mai vâncioasă și mai rodnică.

Cum însă cultura specifică a unui popor e un mdrăgar al speciei întregi omenimii, ea trebuie să se însiruie organic în ceasta din urmă. Nu așa ca să resfrângă numai cultura omenească generată, nici să și-o suprapună numai în straturi, ci frământându-o și asimilându-o în țesătura ei genuină. Și acest proces — la noi — iarși numai școala națională-românească îl poate îndeplini.

Școlii românești de mâne îi revine în urmare muncă uriașă întru consolidarea noului stat național românesc și munca exclusivă întru ridicarea lui în cultură alături de cele dintâi fără culte, cărora li-s'a dat să-și desvârșesc de mult pepinierele lor de cultură națională.

Rezultatul acestei munci uriașe va depinde dela felul, cum va ști școala să desfășoare puterile individuale ale generațiilor și cum va ști să le pună în serviciul culturii românești, ca parte întregitoare a culturii universale.

Școlile de mâne vor trebui să fie adevărate laboratoare moderne, în cari să se știrgască la îndemână, aptitudinile viitorilor cetățeni, muncitori în câmpul culturii românești. Cunoscute darurile sufletești ale fiecăruia, ei vor trebui desvârșiți în direcția trebuințelor lor sufletești, iar în viață li se vor da partea de muncă amănunțită individualității lor.

Adevăratele valori vor munci la locul ce li compete, cu toată forța talentelor lor, cu

zelul și abnegația ce izvoresc, ca o necesitate, din energiile lor sufletești; — cei mulți, mai puțin dăruți, iarși la locul ce li se cuvine, cu aceeași tragere de inimă, din aceeași trebuință sufletească. Și nimeni nu-și va îngropa talentul în pământ...

Seleționarea valorilor în serviciul muncii integrale a statului național român, aceasta va trebui să fie adevărata menire a școlii naționale-românești de mâne.

Sabin Evuțian.

Femeia și războiul.

Cu toate că istoria ne vorbește în toate epocile de fapte vitejești săvârșite de femei în cursul războaielor, totuși nu e tipul ideal al femeii cu pușca la umăr și sabia în mână. În epoca primitivă a dezvoltării omului, femeia ducea aceeași luptă cu bărbații la ce era în demnată și de forța brutală de care dispunea în măsura desvârșită ca și sexul puternic. În cursul veacurilor, prin toate prefacerile istoriei, în războaie mai mult de cât în luptele politice ale popoarelor se înregistrează nume de eroine. Multe învingeri se datorează efectului miraculos, puterii de însuflețire inspirat armelor de cătră femei. Acestea și-au înscris numele cu litere neperitoare în istoria lumii și popoarele le venerază memoria ca și a sfintelor.

Și totuși. Ori cât de sguditoare și puternice ar fi faptele acestor eroine, în cursul războaielor tuturor timpurilor nu acesta este rolul binefăcător ce-a trebuit să-l îmbrățișeze femeia. Umanitatea a fost depusă în mâinile ei. Și nu poate fi rol mai nobil și sublim de cât acesta. Nici nu poate fi muncă mai binecuvântată. Războiul mondial ne-a demonstrat faptul ce-l constatăm cu adâncă mâhnire că războiul civilizației și-a culturii fiind, nu și-a ales mijloacele prin cari credea să ducă la biruință. N'a fost nici o diferență între armele moderne și cele ale războaielor secolilor trecuți, nu s'au deosebit popoarele veacului douăzeci de cele ale evului vechi atunci, când li s'a cerut să masacreze în masă armate, să devasteze populația, să stărpească tot ce-i viață în ținuturi întregi. Sunt păcate cari vor umbri pe veci veci așa zisa civilizație și cultură, cari vor rămâne memorabile pentru toate timpurile ce au să vie. Minți cristalizate de ură, după câți-vă ani ce vor trece, vor trebui să eternizeze toate păcatele săvârșite și să scrie paginile rușinoase ale acestui masacru al popoarelor culte.

Va trebui evidențiată munca uriașă a femeii și din cursul acestui război. Ne place să știm sexul slab acolo unde se cere ajutor uman brutalității săvârșite de sexul puternic, și să-și știm mâna mângâitoare care alină suferințele celor sfâșiati masacrați de forța brutală care nu cunoaște milă. S'a vorbit mult, cu mai mult ori mai puțină seriozitate despre regimente de femei, cari sau organizat în vederea luptelor în șirul soldaților. S'au angajat femei pentru lupte în tranșee, au învățat să mănuiască pușca, să sloboadă obuze. S'a vorbit de ele, și s'au inițiat aproape în șirul tuturor popoarelor. Laudă lor însă, nu s'au validat. Și asta o constat cu profundă mulțumire și adâncă satisfacție. A fost mai uriașă munca binecuvântată ce-au dus-o acolo unde le-a fost adevărata destinație. Gestul umanității nu poate fi depus în mâni mai competente de cât în cele ale femeilor de ori ce neam și lege.

Un nobil îndemn, care ar fi trebuit dela începutul încăierării să se stăpânească pe sufletele feminine trebuia să fie cel al atenuării urei și-a sălbăteciei care s'a instăpănit cu forță elementară și-a robit cu desvârșire sufletele sexului puternic. Acest curent pacinic foarte slab reprezentat de puține fracțiuni foarte ale tuturor țărilor beligerante au fost parte amuțite de cenzură, parte sufocate de masele cari ridicau altar răzbunării și urei.

La romani și femeile asistau la spectacolele din arene și cu același deliciu sufletească fluturau batiste și aclamau sfâșierea răufăcătorilor de cătră fiarele sălbatică. Era petrecerea și privescerea de predilecție a amândurora sexe și genurile gemeau de lumea ce

alerga nebună să-și desfășoare sufletul în aceste scene de o sălbătecie demnă de timpurile acele.

Astăzi? Nu mai sunt arene, și nu răufăcătorii sunt condamnați să fie sfâșiati în bucăți. Sânge de om pacinic a îngrășat pământul de ani de zile și după oameni fără vine se face vânătoare ca după căprioarele ce fug speriate de groaza omului de vine. La acest spectacol femeile secolului de cultură și lumină asistă din balcoane și ferestre, aruncă vorbe de ură și valcoane supra trecătorilor nebănitori. Înjură și întrec sexul puternic în strigăte de satisfacție și mulțumire. Poate că nici fluturările de batiste și isbucnirile de entuziasm nu lipsesc, gest al mulțumirii sufletești ce le trezește spectacolul de stradă.

Veacurile întregi au făcut oare un pas în cultura sufletească? Dimpotrivă. În arenele române răufăcătorii erau condamnați să fie sfâșiati de fiare.

Când pacea și liniștea se va stăpâni pe suflete, va fi și aceasta o pagină rușinoasă a cărții cernite în care va fi descris războiul care a sălbătecit oamenii. Cu cât mai demn și nobil ar fi ost, femeia să fi putut fi evidențiată ca binefăcătoare și împăciuitoarea spiritului de dușmănie ce-a provocat masacrul ce nu s'a sfârșit încă.

Tullia Bogdan.

Ideile socialiste și Ovrei.

I.

Socialismul în felul interpretat și explicat de Ovrei din toate statele, n'a prins rădăcini statornice decât în Budapesta. Nu s'a aflat popor, numai Maghiarii, cari să-și bizuie ocărnuirea, legislația și viitorul pe mâna lor. Dar s'a făcut asta, fiindcă baronii și conții n'au avut nici când vr'un simț, pentru poporul de rând, ale cărui neajunsuri, nu le-au purtat nici când la inimă. Poporul maghiar, știm că a fost și este unul dintre cele mai intransigente și șoviniste.

Și-a avut însă și clasa lui de omizi și trântori, și-a avut grofii și baronii, cari au răs totdeauna de sforțările ce le făcea întreg poporul pentru dreptate și libertate, ca un biet animal lihnit de foame, după un codru de pâine, ce era ținut în mâni, de guvernul plecat din Budapesta, de guvernul speculant din Viena, de Împărat și Rege.

Maghiarii în viața lor de stat până mai deunăzi, au avut însă partea cânelui de curte domnească, față de noi Români, cari am trăit pe lângă oalibi și grămezi de gunoi, unde nu erau nici măcar coase, ea să roadem. Știam și noi, că viața poate fi mai frumoasă, ne furisam adeseori privirea în lăuntrul curților domnești, — și invidiam soarta Maghiarilor, cari și dacă nu stau la masă cu domni, capătă pâine albă, carnea gustoasă rămasă și oscioarele minunate. Ungurii cari din aceste rămășițe aruncate lor, se îngrășau și prosperau, erau oarecumva mulțumiți de soarta lor, văzându-ne pe noi slabi și prăpădiți, trăind doar în preajma gunoaielor, pe urmele plugului, aruncați în vânt și ploaie, lămânza și huiduișii Nedreptățile unora față de alții, au adus apoi asupra lumii catastrofa, care a sguduit din temleii întreg pământul. Cercarea a fost groaznică. S'au dărâmat piramide, munți, — s'au stins stele și au căzut la pământ, sparte în bucăți, scumpe coroane de aur. Coroană ungară, spartă în bucăți cum era la picioarele Maghiarilor, însemna pentru ei desvârșirea idealelor naționale fericierea, libertatea, viața cinstită. Dar ovrei, ridicați în vechea alcătuire a statului prin nelegiuirea stărilor de atunci la avere și putere, — au priceput îndată primejdia ce-i aștepta într-o țară unde nedreptatea și abuzul unora față de alții nu mai are înțeles, au priceput, că într-o republică liberă și din punct de vedere etnic curat maghiară, terenul lor de activitate e pierdut. Pervertind deci adevărul, au abătut privirea Maghiarilor dela scumpele bucăți de aur, dela libertatea lor neprimejdută azi de nimeni, i-au putut repede înșela cu aceeași minciună, cu care i-au înșelat Habsburgii. Orbiți de o rază artificială, Maghiarii, cred azi din nou, că au stat poliglot, ținut laolaltă până deunăzi, cu puterea pumnului, este fericierea lor singură. Și cred în reîntemeierea aceluia stat.

Ovrei, cari au trăit din grația coroanei, cari au exploatat averile conților și grofilor, cari s'au săturat și și-au tixit hambarele din pâinea țăranilor, ei, cari n'au fost nici domni, nici țărani, dar pre-

simțind ce are să vie, au pipăit întotdeauna pulsul țării, au sedus cu ușurință sufletul masei nuncitomiilor poporului maghiar; în marea învâlmășeală din Ungaria, s'au urcat pe tribună și au început a arăta oamenilor zăpăciți direcția unde e scăparea. În Ungaria însă, ca și pretutindeni, firma jdovească nici când n'a fost iubită. Asta au știut-o ei de mult, au știut-o mai bine decât însuși poporul. Ce au făcut deci, cum și-au salvat interesele? Au tipărit o firmă străină. Károlyi, *contele naiv*, le-a stat la dispoziție; și la cuvântul inspirat al lui Károlyi, mulțimea zăpăciată, a luat-o înainte pe drumul ce i s'a arătat ca drumul fericirii, iar coroana de aur, spartă în bucăți, a rămas pe mâna Ovreilor maghiari. Azi după două luni de alergare, pe un drum pustiu, unde i-au mănât Károlyi și Ovreii din Budapesta, Maghiarii au ajuns la o încrucișare de drumuri. Mănați cei dela răsărit, cari aveau țintă spre apus, s'au întâlnit cu cei din apus, cari aveau direcția spre răsărit.

La câțiva pași însă dela această încrucișare de drumuri, au aflat și apusenii și răsăritenii că drumul lor e rupt de-o prăpastie. Ingroziiți au luat drumul înapoi, — iar azi caută rămășițele din coroana de aur ce-au spart-o. — *Și Ovreii perliți, o caută și ei alături cu Maghiarii!*

II.

Astăzi când pe ruinele fostei Austro-Ungarii, încep a se zidi pe temelii puternice nouele state naționale, îndreptățite la vecimică existență, ca și căzuți din ceruri apar în mijlocul sumanelor albe românești, necrutând oboselile, o sumedenie de *preținși socialiști români*, cari parte nu știu, parte abia îndrugă ceva românești și cari conform ordinului primit dela cei cari îi plătesc cu vârf și îndesat, cearcă să incurce judecata dreaptă a Românilor, cari ne vedem azi împlinind visurile toate. Răsărirea acestor așa ziși socialiști români, ne-o explică însă *biroul de propagandă maghiară* spunând deslușit, că până azi, prin agenții săi plătiți cu bani grei din vistieria statului, s'au ținut două mii de adunări populare, s'au tipărit în românește, slova-cește și nemțește, 10 milioane de foi volante. Nu spune cu cât au fost mituiți agenții și mamelucii, cari au aplaudat toate măgăriile și minciunile agitatorilor, dar după intensitatea cu care lucră, după ușurința cu care își câștigă slugile — ne putem închipui, că nu poate fi vorba de averuțe, ci de comori, prăpădite cu scopul de-a strica drumurile și de-a lua vederile celor chemați azi să-și dea mâna cu mâna. În contra noastră, a Românilor lucră mai cu osebiră. Deslipirea Croației-Slavoniei, pierderea ținuturilor din nordul Ungariei și Bucina, nu-i doare așa de mult, ca unirea Românilor de pretutindeni.

Popoarele în drumul lor de dezvoltare naturală, nu au finit însă nici când seamă de șiretlicurile celor mișei și de mișelile celor răi. Popoarele s'au dezvoltat după legi naturale, cari nu se pot forța. În viața popoarelor zile și ani sunt clipe și minute scurte, pe cari și dacă le cheltuiim, stând uneori pe loc și ascultând palavrele unuia și altuia, cu atât mai vârtos o pornim din nou pe același drum pe care porniserăm dintr'nceput.

Muncitorimea română aservită până ieri exclusiv capitalului ovreesc și maghiar, este *asaltată azi mai cu osebiră* din partea slugilor acestor capitale. Intenția lor este vădită, știind că forța unui stat modern se reprezintă prin prestațiunile sale economice, culturale, produse nemijlocit de muncitorime, din rândurile căreia rodește clasa culturală. Nizuiind azi instrăinarea clasei noastre muncitorești, intenționează pierderea clasei noastre culturale viitoare, deci imposibilitatea *existenței noastre demne ca națiune* în viitor.

Anularea hotărârii *Unirei* dela Alba-Iulia e cauza întregii agitații socialiste ce se face azi între noi. Dar această anulare nu se va putea face, nici atunci, dacă Ovreii și statul maghiar și-ar putea cheltui încă odată toate comorile cheltuite în războiul de 4 și jum. ani.

Socialismul, care și la noi Români propagă în același înțeles înalt și demn ideile umane, ca și în Franța, Anglia, Bohemia etc., drepte și fericitoare pentru toți Români și prietenii noștri din România-mare, îl avem reprezentat prin reprezentanții socialiștilor români, prin frații noștri înțelepți, din Consiliul Dirigent de azi, — din parlamentul mare al României mari de mâine.

Partidul socialist-democratilor din fosta Ungarie a fost reprezentat în statul *național* maghiar doar prin Jidani și Maghiari. Socialiștii români nu și-au avut în acel parlament reprezentantul lor român, ba nu s'a făcut nici vorbă de socialiștii Români în Ungarie. În înțelesul ideilor socialiste propovăduite de plății Jidanilor de-o parte și de bugetul

statului de altă parte, socialismul însemna în fosta Ungarie, lăpădarea de trecutul istoric, de dragostea de neam, de lege, de limbă — dar numai pentru nemaghiari. Maghiarii au întrebuintat ideile socialiste, ca mijloacele și armele cele mai sigure de-a slăbi Români și de-a desnaționaliza muncitorimea celorlalte naționalități din Ungaria.

Prăbușirea Ungariei, cauzată de nelegiuirile cari formează întreaga istoria ei milenară, în mod natural a produs o anumită zăpăceală înăuntrul și afară de hotarele ei. De această zăpăceală s'a folosit cu istețime ideala republică maghiară. Sub masca unui partid social-democrat, sub masca și în numele ideilor socialiste pervertite, a adresat Românilor și celorlalte națiuni din fosta Ungarie, azi toate eliberate, apeluri, rugăminți, sfaturi. Pe zeci de milioane sdrențe de tipar, de foi volante, a răspândit minciunile cele mai injurioase, neadevărurile cele mai grosolane despre intențiunile, programul, nivelul și viitorul politic al noului stat românesc.

După zăpăceala primă, acum când praful și tumultul ce-a mai rămas din vechea alcătuire de stat național maghiar se ridică, e împrăștiat de vânturi, — acum când începe a se face lumină vie și a se curăța aerul, muncitorimea română, considerată până azi de socialiștii jidani și unguri, de o mnsă de sateliți, buni de-a fi puși să tragă la jugul carului lor, — al intereselor maghiare-ovrești, — începe a recunoaște situațiunea în toată claritatea ei.

Constituția maghiară, codificată în ultimele decenii mai ales de deputați de origine ovrească, asigură în mod ideal calea machinațiunilor și speculațiunilor primejdioase ovrești. Pentru o Ungarie mică, acel un milion și mai bine de ovrei, cari se află azi pe întinderea fostei Ungarii, cari de altfel aproape jumătate sunt acclimatizați, — se văd *mrea mult*, — și încearcă azi cu tot felul de arme, sub tot felul de titlu, având capitalul uriaș al băncii ungare în mâna lor, să restabilească și să asigure într-o formă oarecare granițele vechiului stat maghiar.

Evenimentele timpurilor de azi se precipită, poruncite de legile naturii cu o iuteală extraordinară. Pierderile de tot felul, suferite în decursul războiului lung, după porunca naturii trebuiesc recăstigate cu o repeziune necunoscută până acum. Ovreii cari în cursul veacurilor au putut totdeauna să-și facă geșefăriile ușoare, minșind, declarând, mascându-se, azi sunt dați la o parte. Poporul român vede o lumină nouă, dulce și blândă, neasemanat mai intensivă decât a luminilor cari ard în candelabrele aprinse lui Moise, — și acumă dă năvală spre drumul adevărului. Piedecile puse de Ovrei cad, sfărmate în bucăți. În timp ce România-mare, ce se intrupcăză după legea naturii și se desăvârșește, — *Ungaria zăpăciată de Ovrei intră în faza unei a doua revoluții*, în care e vorba de viață tot așa, ca și de moartea ei.

Cei cari ne pun azi bețe în roate, uită, că noi Români ne-am câștigat întâia parte din programul nostru politic-socialist, în numele căruia ne conjurăm și ne ademenesc azi la anarhie, contra conducătorilor noștri firești, politici de azi. Noi ne-am câștigat asigurarea hotarelor, între cari s'a și început împărțirea pământurilor, — în România veche șase milioane hectare, — va urma în curând această împărțire dreaptă, în aceleași proporții uriașe la noi basarabenii, bucovinenii, ardelenii, ungurenii și bănățenii.

Vine apoi a doua parte a programului nostru politic socialist: înțierarea și scoaterea din rândurile noastre a trântorilor și nemernicilor, cari sub titluri sonore, încearcă să ne aducă la starea de moarte a Rusiei. — Nu socialismul jidanilor din Rusia și Ungaria, nu bolșevismul din Rusia și republica maghiară, nu internaționalismul și comunismul, cari în ultima lor esență toate sunt unul și același rău, ci socialismul pe ale cărui baze există și va prospera în veci *legățele* Belgia, Olanda, Dania, Scandinavia, Anglia, apoi republicele Elveția și sora noastră mare Franța — ne trebuie nouă. Poporul român, încă la primăvară va ajunge la pământul de care are lipsă și la care după atâtea lipsuri și suferințe azi aspiră cu toată îndreptățirea. Ajuns aici n'are altă datorință, decât să-și muncească rațional acel pământ, să-și hrănească cum se cade trupul și să-și cultive mintea, sufletul; muncitorimea română are de azi ținta și datorința de-a se perfecționa în specialitățile sale, în fabricarea diferitelor articole, iar nu în vociferarea gramofonică a tot felul de idei, pe cari le-a născut într-o noapte de nesomn, pentru interesul său meschin, orice cap de Ovreu.

Tr. P. Nicolin.

Crăciunul nostru.

A fost de mult. Scriau 753 dela zidirea Romei. Împăratul August voinde să știe câți locuitori are împărăția lui, dăduse poruncă, ca fiecare să meargă în cetatea sa, în care s'a născut și acolo să se înscrie. Fecioara Maria cu logodnicul său Iosif, cu gândul de a împlini porunca împăratului, plecără și ei către Nazaret, locul nașterii lor. În cale însă la satul Vifleem îi ajunseră noaptea. Pentru mulțimea călătorilor în sat n'au aflat sălaş, au fost siliți deci să se retragă într'o peșteră din apropiere. Aici născu Fecioara Maria pe Mântuitorul făgăduit lumii, pe Domnul Isus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, care a venit în lume, ca prin umilirea și jertfa sa să ne desrobească pe noi din cătușele păcatului și de sub tirania diavolului.

Prin nașterea lui Hristos s'a umplut scriptura, care zice: „Iată Fecioara va lua în pântece și va naște fiu și va chema numele lui Isus, ce se tâlcuește: „cu noi Dumnezeu!”

Și născându-se Isus mămă-s'a l-a înfășat și la culcat în iesle.

Și înțelegând păstorii dela ingeri, iar magii dela stea, că „cu noi este Dumnezeu”, au mers și s'au închinat lui și s'au minunat de scoborirea lui Dumnezeu la om pe pământ. De atunci fiecare creștin bun în ziua de Crăciun în sufletul său cu gândul se apropie de ieslea lui Isus și cu evlavie se închină lui.

Și noi creștini suntem. Azi și noi cu bucurie prăsnim Nașterea Domnului Hristos. În sufletul nostru cu evlavie ne apropiem de peștera din Vifleem și acolo pe pruncuțu Isus mărturisindu-l cu credință de adevărat Fiul al lui Dumnezeu și de Domn al nostru, cu bucurie ne închinăm lui.

Dar suntem și Români. Am sărbătorit noi Români și până acum această zi, însă bucuria noastră a turburat-o robia sufletului nostru românesc sub stăpânirea străină, care ca un păcat negru ne-a ținut sufletul și viața în cătuși fără de nădejdea de a ne putea slobozi din aceea. Înzădar am așteptat, să ni-se nască nouă un Messie, un Hristos și pentru desrobirea noastră națională. Am sărbătorit, dar sufletul nici când n'a avut bucurie deplină. Și când sileam noi față senină, simțeam, că fruntea ni se încrețește; și când probam a râde cu un ochi, simțeam că celalalt ni se umple de lacrimi.

Mai ales în anii din urmă am avut noi nespuse de trist Crăciun, căci fiii neamului nostru erau trimiși pe deosebitele fronturi, ca prin gloanțele lor să străbată și să stângă inimile fraților de un sânge, cari ardeau de dragostea noastră; erau trimiși să sdrobească brațele prietenilor noștri, cari luptau pentru desrobirea noastră. Trebuia să ne luptăm, ca noi înșine să ne îngroșăm cătușele, cari ne strângeau; să ne asprim lanțurile, cari ne tăiau; să ne îngreunăm robia, care ne înădușă; eram siliți ca să ajutăm și să conlucrăm lauciderea, la stăpânirea neamului nostru. Ce soartă tristă! Ce umilire!

Dar Domnul s'a milostivit și altcum a hotărât. Umilirea noastră și sângele vărsat al fiilor neamului nostru Dumnezeu le-a primit de jertfă pentru desrobirea noastră națională. De aceea Crăciunul nostru de acumă este o adevărată zi de sărbătoare. Simțim, că sufletul nostru creștinesc și românesc este deplin liber, desrobitor; acela liber îl putem dedica lui Dumnezeu și neamului nostru. Bucuria noastră azi este deplină, ba ea este nespuse ca niciodată până acumă și pentru aceea, căci desrobitorii noștri, frații noștri aproape de noi sunt, sunt în mijlocul nostru. Acuma sufletul nostru numai este turburat, acuma simțim adevărata sărbătoare a păcii, căci cu noi este Dumnezeu și cu noi sunt frații noștri. Acesta este adevăratul Crăciun al nostru!

De aceea azi cu inimă plină de mulțumită și recunoștință către Domnul sfânt, cu evlavie pentru ceice și-au vărsat sângele pentru desrobirea noastră, cu adevărată pace în sufletul nostru și cu o dragoste nespuseă către frații noștri și către toți desrobitorii noștri, iertând chiar și pe ceice ne-au asuprit pe noi, mai cu bucurie ca oricând strigăm: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni, bunăvoire!”

Petru Tămăian, profesor

Deșteptare.

Aprinde Doamne Cerul și sufletu-mi înclinge
Cu flacăra de aur a sfintei deșteptări,
De vrei să scap de-abizul cu surde frământări
Ce 'nvoiburează gândul și-avânturile frânger!

De veacuri tot ne paște a vremilor urgie
În pulbere se farmă a noastră vitejie
Și parcă nici pământul nu vrea să ne mai poarte
Când vatra ni e rece, iar visurile 's moarte!
Plutește 'n neguri prinsă mărirea-ne străbună,
Ni-l inima albastră, văzând cum stă 's apună
Credința mângâioasă în zilele d'apoi
Parcă în van se scurse al sângelui șuvoi!...
În freacă de coăru cavaler nu-și mai plânge
Doinirea plin de farmec... și orice cânt se frânge...
Ni-s umbrele aproape, luminile departe —
O lume de durere de ele ne despartel
Pustiul desndejdel ne 'nvăluie în ceață...
S'au stins șolinii noștri — a vremilor povață!

Din aburoase valuri — durerilor păgâne
Nătrămă milostivă, din slăvile stăpâne
Pe-a dragostei și-a urei oprinsele fanaturi
Ce strălutesc a vieții neodihnite valuri,
Din zdrile brumate ce răsul ne-înghesu
Și orice plâns și vrere în șoapte înecase —
Coboară lin o rază... Pe culmile sihastru
Argintu-l polează cu irizări mălastru,
Se țese 'n neagra jale a codrilor de veacuri
Și 'n sultețe tăcuțe, străbate-a lor opacuri
Și-alumecând în vale, își joacă în izvoare
Beteala deslăcută în lire răzătoare!
...Acum aprinde gândul, întricoșată mare
Când vântu-aduce 'n șuter acordul de pierzare,
Un muget surd, ce pierce în rugi proslăvitoare
Norodul dacă-i liber să 'nalte-a lui altare!
Cum gândul mândru căută spre Răsărit, se 'nclină,
Cum l-a 'nvățat și legea strămoșilor sonind,
Privește lung la soare, adus de-o blândă rază
Se 'nclină iar cucernic... și înțorât de-o taină
Asemeni celei dela dumnezelasca cină —
Ajunge la norodul, ce-asteapță 'n sărbătoare
A dimineții 'ntăta, măriță 'ntripare!
E o tăcere-adăncă, Lumina se 'mpânzește
Pe a credinței boltă și ochii umezește...
E clipa 'mpărțirii, când gândul trupe se face,
Când în odăjdii scumpe vestesc preoții — pace!...

Se 'mbracă ceru 'n aur... pădurea, vuleu cântă...
Acel ce din durere s'u primenit, s'avântă,
Se prinde-acum în horă în șluri albe, dese
Și răurind năvalnic, scump viitor își țese
Pe platurî înșorite: un neam ce își păstrasă
Comoara nealinsă dela străbuni rămasă! —

Beius, 1915.

Viora din Bihor.

Către poporul românesc.

În vremea din urmă agenți streini au început să cucerire satele noastre cu gândul să-i abată pe oameni dela unirea cu România. Acești vântură-țara, plătiți de guvernul din Budapesta, răspândesc fel și fel de minciuni, că Românilor le va merge mai rău în Țara românească; ba sunt atât de obraznici, încât rostesc vorbe de hulă și față de Maj. Sa regele Ferdinand și familia domnitoare.

Ca să ferească pe Români, de agenții aceștia veninoși — Siatul național românesc din Oradea-mare și Bihor a adresat Românilor de acolo un călduros apel. Pe 16 pagini, într-o limbă dulce, populară se explică legea nouă a libertății, de care și Românii vor să se folosească, pentru că și-au câștigat drept la ea prin suferințele lor de veacuri. În lumina curată a adevărului — minciunile agenților streini pier și se topesc ca ceara de față focului.

Broșura aceasta s'a trimis și gazetei noastre și o spunem sincer, că de mult nu ni s'a dat prilejul să avem o lectură așa de plăcută și atrăgătoare. Pentru edificarea cetitorilor noștri, dăm părți mai însemnate din apelul acesta.

...Din bătăla cea groznică, sfârșită de curând, a ieșit o lege nouă. Legea aceasta rănduiește, ca toate

limbile și toate neamurile, cari au fost până acum învăluite în joală — să se desfacă. Popoarele, cari nu mai vreau să trăiască amestecate — să se despărtească. Legea aceasta nouă pentru popoarele lumii a făcut-o Wilson căpetenia Americii, cel mai luminat om din lume. Popoarele sărace și năcăjite, cari erau până aci sub stăpânire străină, au primit legea lui Wilson cu bucuria, cu care au primit păstorii din Vifleim vestea ingerului despre nașterea Domnului Hristos...

Se spune apoi, că toate popoarele se rup de țara ungurească, toți o părăsesc ca pe o moară stricată. Toate neamurile s'au săturat până peste cap de tovarășia cu Ungurii. Numai noi să mai rămânem sub călcăul lor? Nu, soarta Românilor încă s'a hotărât în Bălgrad. Destul ne-a fost o mie de ani. O mie de ani le-am arat, le-am sămănat pământurile și le-am secerat grânele, pentru că ei să mănec pâine albă ca colacul, iar noi o coaje de mălai.

După acestea se arată suferințele Românilor. Horia, Cloșca și Crișan au fost zdrobiți în roată pentru că au cerut drepturi pentru popor. Nemeșii unguri au poruncit dascălilor să ne chinulască pruncii în limbă străină. Pentru jertifele mari din răsboiul acesta, pentru că au apărat averile și moșiile nemeșilor, ce a fost răsplata? Școlile din Ardeal ni le-au închis. Pe învățători i-au pus cu sila să învețe în școli ungurești. Pe mulți preoți și domni de ai noștri i-au aruncat în temnițe și i-au judecat la moarte prin ștreang. Sute de țărani i-au dus jandarmii între balonete și i-au ținut închisi în locuri depărtate, până ce au perit de foame. Au adus o lege nouă, care zice, că Românii să nu mai poată cumpăra nici o palmă de pământ.

Acum ne asigură de frăție și dragoste. Drept pildă pentru dragostea lor se arată, că nu sufar nici acum tricolorul românesc; într'un sat din părțile Clujului au ars pe Români chiar de vii... Toate suferințele acestea le-a cumpănit bine adunarea din Alba-Iulia, când a hotărât să ne alpină toți de sânul mamei noastre dulci, de Țara Românească. În țara aceasta vom fi și noi stăpâni și gazde. Legile și judecățile vor ieși pe limbă românească. Fiecare sărac va căpăta pământ, ca să poată trăi cinstit. Țara românească va fi mamă pentru toți, pentru că va fi țara plugarilor. Chiar acum s'a hotărât în lege, ca 6 milioane de pogoaane să se tale din moșiile boierilor și să se dea țaranilor. Dar în țara ungurească se va da pământ numai Ungurilor.

De toată frumusețea este partea, în care se arată bunătatea regelui și reginei României. Aceasta o dăm din cuvânt în cuvânt.

Regele României n'a voit să fie bătaie. Dar atunci când armata și întreg poporul a poftit să intre în Ardeal, ca să ne scoată din robie, atunci regele Ferdinand chiar contra sângelui său, contra neamurilor sale din țara nemțească, a scos sabia și a ascultat de glasul poporului. Astăzi nu este rego mai înbit de poporul său, ca regele României, care doi ani a luat parte la toate suferințele țării sale. Iar moșiile sale domnești le-a împărțit pe toate la săteni, ca să le hăsniască ei. Întrebați în toată lumea: care împărat a mai făcut treaba asta?

Acum doi ani țara românească, ajunsă în strâmtoare, a fost silită să facă cu nemții o pace umiltoare. Văzându-se și ei ajunși la pradă, Ungurii au luat atunci dela Români munți întregi cu multe sate și le-au lipit de țara lor. Atunci regina Maria ce a făcut? S'a îmbrăcat în haine țărănești și s'a dus în toate satele, pe cari le pierdea, a umblat din casă în casă, din colibă în colibă. Cu lacrimi în ochi și-a luat rămas din dela oameni și dela femei. A luat în brațe și a sărutat pe toți copiii săracilor și le-a împărțit halne, ca o mamă dulce.

Noaptea sfințelor Paști din anul acesta regina Maria a petrecut-o în cimiterul din satul Mărăsești, unde au căzut în luptă cu Nemții mulți ostași români și unde Nemții au mâncat o bătăie strâșnică. Toată noaptea Sfintei Invieri regina Românilor, îmbrăcată în haină neagră, a mers dela mormânt la mormânt, a aprins luminițe de ceară la crucile ostașilor căzuți și s'a rugat lui Dumnezeu pentru sufletele lor.

Pe o astfel de mamă a poporului îndrănesc niste vagazunzi să o hulească și s'o ponegrească fraților!

„Mănu-le-ar casa pustia
Și neamul nemernicia!”

După aceasta aduce aminte că în curând va veni „Craful dela răsărit” de mult așteptat, care să ne mântuiască; acest crai va fi regele Ferdinand al României. ...Atunci, în ziua aceea mare și luminată, aveți să vedeți și voi pe regele Românilor și pe regina Maria, cea bună și frumoasă, ca o zină din poveștile voastre. Are să vină la voi, fraților, să vă mângăie. Are să vă strângă la piept și să vă sărute pe pruncuții voștri, pe

cari îi iubește ca pe pruncii săi. Ochii voștri, cari atâtea lacrimi amare au vărsat, cât e apa Crișurilor, vor vărsa atunci lacrimi de bucurie...

Apelul încheie ca pe agenții plătiți de guvernul din Budapesta, să nu-i primească, și dacă vin să-l ia de guler și să-l scoată din sat.

Iar Românii să aibă numai un gând: unirea cu frații de dincolo. — Așa vrea Dumnezeu sfântul, așa spune și sfânta Scriptură, „că bine și frumos este ca frații să locuiască împreună”.

Am dat pe larg cuprinsul apelului amintit. Nu avem cuvinte, ca să laudăm pe cei ce au trimis solia aceasta bunului popor din Bihor, unde, sigur a aflat pământ primitor. Am dori numai, ca acest apel să fie răspândit în cercurile cele mai largi și să fie citit și ascultat cu evlavie care se cuvine unei cauzii.

Stăpânirea teritorială a neamului românesc.

Savantii germani, unguri și bulgari au contribuit la politica șovinistă a neamurilor dușmănoase neamului românesc făurind fel și fel de teorii contra stăpânirii elementului românesc singur îndreptățite asupra Daciei române. Știința germană în punctul acesta s'a arătat tot așa trivială și rău intenționată, ca și istoriografia de bălcu ai Ungurilor și ai Bulgarilor. Aceste trei popoare cunoscând bogățiile Daciei, și-au format un plan demonic pentru deposedarea noastră, — pentru compromiterea cauzei române, — pentru a substitui ideea dreptului cu pretextele ridiculoase ale șarlatanismului politic. Tăgăduirea romanității limbei române, înșirarea de neadevăruri istorice cu privire la originea colonilor române, discreditarea rasei române prin calomniile debitate fără nici un scrupul, au fost mijloacele murdare la care au recurs această istoriografie devenind instrumentul unei politici criminale. Astfel s'au născut teoriile lui Rösler, a lui Humfalvi și greșelile chiar a marelui savant german Mommsen.

Onestitatea savantului este identică cu respectul legilor descoperirii științifice. Contrarii neamului românesc conduși de o bizară fantazie, înșiși au dat indicațiunile necesare pentru a ne face o imagine despre elementele dreptului imperiului românesc pe teritoriul Daco României. Iată elementele scoase la iveală chiar de contrarii noștri: 1. Negarea descendenței noastre române. 2. Tăgăduirea romanității noastre. 3. Afirmarea că noi românii am fi solavi. 4. Retragerea legimilor romane din Dacia prin împăratul Aurelian la anul 278 după Hristos. 5. Venirea Românilor ca păstori în Ardeal prin veacul al 13-lea și al 14-lea. 6. Negarea continuității vieții românești pe aceste teritorii.

Aceste minciuni au binevoit a le debita față de acel popor, care a dat civilizațiune și cultură lumii întregi, față de străbunii noștri Români. Tot ce au zis împotriva noastră este o injurie îndreptată în contra Romei, în contra majestății dreptului român, de urmașii acelor pe cari străbunii noștri Români i-au supus, i-au umanizat, i-au ridicat dela viața animalică la conștiința dreptului, și oari acum ca mulțămită ar voi să desonoreze, ceea ce nu se poate, majestatea dreptului roman și înălțimea geniului roman față de pustiul sufletesc al barbarilor, cari aspiră la bogățiile neamului românesc. Așa s'a făurit teoria desantată zămislită în crima gândului de nimicire a neamului românesc. Singur un popor este în lume care poartă numele de roman, și acel popor este neamul viguros al Românilor din Dacia romană. Roma suntem noi Români. Până când

trăiesc fără Romei trăiește dreptul roman și ceea ce a fost al Românilor odată rămâne proprietatea lor, pe care noi românii nici odată nu o am înstrăinat, căci aveam înalta conștiință a superiorității obârșiei noastre. Această conștiință înaltă a dat putere de viață neamului românesc de a-și apăra limba, obiceiurile, modul de gândire, cari toate dovedesc că suntem drepti moștenitori ai cuceritorilor Dacici a Romanilor.

Și acum să vorbim în stilul modern al științelor naturale, să rupem masca pentru totdeauna de pe obrazul hidos al istoriografilor plătiți de dușmani. Istoria modernă ne învață cum legile biologice și fiziologice în urma nepătrunsei taine a creațiunii determină înainte viața politică a raselor. Știința naturală ne învață cum prin descendență, prin adaptațiune, prin selecțiune supraviețuiesc numai individualitățile politice mai viabile. Antropologia politică este cel mai puternic document pentru adevărul dreptului stăpânirii românești asupra întregii Daco-Români. Roma întemeiată înainte de Hristos la 735 prin un strat puternic de agricultori, prin organizațiune juridică, prin colectivismul obștesc, prin naționalizarea religiei, prin strălucita sa înțelepciune, (Cicero) au dat naștere celei mai puternice rase a lumii, rasei romane, căreia singur organizarea tehnică i-a lipsit pentruca să romanizeze întreaga lume veche.

Și iată ce găsim la neamul românesc din toate aceste calități de rasă romană. Românul este din fire iubitorul moșiei străbune, are răbdarea și hărnicia agricultorului de model, are obiceiurile sale de distincțiune întemeiate în simțirea adâncă a dreptății, ce la poporul agricultor este noțiunea totdeauna cea mai sacră, este viteaz și îndărătnic în războaie, ce dovedește că sufletul său este organizat ostășește, are o limbă în care sunt gravate spiritul, eleganța, bărbăția, elocvența și toate celelalte virtuți ale limbei latine. Și limba aceasta este vorbită pe un teritoriu imens: în Daco-România 320.000 km. pătrați și afară de aceasta în Bulgaria, în Serbia, în Macedonia în Epir, în Tesalia, în Istria română, în Bohemia și în Elveția. O limbă care nu s'ar fi putut astfel păstra și lăți fără de sentimentul roman al coeziunii ce isvorește din iubirea sângelui, din abnegațiune și jertfirea de sine pentru binele absolut a neamului românesc. Tot așa virtutea credinței a făcut ca, asemenea Romanilor, și noi descendenții lor Români să ne rugăm lui Dumnezeu în limba noastră dulce românească, să ne păstrăm nedespărțite sentimentul religios și sentimentul național.

Dumnezeiești virtuți de rasă cari au făcut acel miracol că Roma prin fiii săi unde au cucerit au dus cu sine învingătorul spirit roman, și nu s'au întâmplat niciodată că unde și-a înfipt drapelul său geniul roman o altă rasă să se fi putut înstăpâni asupra fiilor săi, și asupra teritoriului său decât numai vremelnic. O forță nebiruită, forța rasei romane a înspăimântat toate rasele barbare, s'a dat lupta pentru a răpune falnicii descendenți ai Romanilor barbare în contra Romei. Neamurile barbare ale Europei își trimiseră solii la gințile sălbatice ale Asiei și își înjghebară o nemai-pomenită federațiune a tuturor neamurilor pentru a răpune falnicii descendenți ai Romanilor. Așa s'a pornit migrațiunea popoarelor, fără a-și ajunge scopul. Atunci veniră asupra teritoriilor romane, Goții. Dar abia începură a tăca zidurile imperiului roman și de bună voie au cerut pace dela Roma. Abia stătura 90 ani pe teritoriile românești și ei fură alungați prin

Huni, a căror domnie nu a ținut mai mult de o sută de ani între Tisa și Dunăre. Pe ei îi prăbușiră sălbăticiunea lor proprie și le urmări Ghepizii, Longobarzii și Avarii tot între Tisa și Dunăre. Tot după o stăpânire scurtă, împărații romani Valerian, Aurelian, Maximim, Prob, Carus, Galeriu, Dețiu, Deoclețian, Constantin cel Mare, Iulian Apostatul, Baziliu Macedonianul zdrobiră toate aceste năvălății. Sdrobiră pe Pacinați, pe Bulgari. Astfel că neamul românesc a fost de mână Dumnezeiască păzit de a cădea rob popoarelor în toate privințele inferioare virtuților sale de rasă mai sus amintite, cari virtuți i-au păstrat nu numai geniul român, ci și stăpânirea asupra tuturor teritoriilor din Dacia-Romană.

Cum ar fi putut popoarele barbare, — lipse de orice organizație în senz mai înalt, pune stavilă forței neamului românesc și să-l împiedece în creșterea și în munca sa închinată culturii?! Avântul puternic cultural din Roma și-a fost întins aripile sale asupra Daciei Romane, nobleța neamului românesc nu l-a lăsat nici pe un moment să schimbe fructele dulci ale culturii florile veninoase și vetezi ale decăzuților și depravațiilor barbari, cari să conjurară în contra a tot ce este de origine romană. Din acest sentiment al inimii înalte românești a urmat imposibilitatea psihică ca Români să se lapede de originea lor, de limba lor, cultura lor și să se amestece ori chiar să se contopească cu niște ființe omenești cari erau obișnuite a trăi desordonat, a jefui alte popoare, a devasta, a prăda, a ucide, a strivi orice urmă de cultură.

La poporul românesc era „animus habendi” iar la cele popoare barbare era „animus migrandi”, poporul românesc s'a înstăpânit asupra Daciei cu gândul de a-i cultiva câmpurile, de a întemeia o viață de muncă laborioasă, de agoniseală cinstită, de înălțare a vieții omenești la forme de viață civilizate în care spiritul să-și ia elan și virtuțile păcii să producă roade îmbelșugate. Tot lucruri necunoscute cuceritorilor barbari cari atâta vreme îl neliniștiră fără a-l putea însă cutropi. Astfel stăpânirea neamului românesc pe teritoriile sale străbune nici când nu a suferit știrbire, căci nu a putut fi știrbită organizația sufletească a neamului românesc.

Organizarea sufletească originală romană a noastră este puterea noastră și garanța noastră că precum în trecut așa și în viitor dreptul nostru îl vom păstra neatins între toate furtunile, cari stau înainte și cărora este expus orșicare popor în urma legilor fatale ale luptei pentru existență.

Dr. Cassiu Maniu.

Vrem cultură românească.

Problema reorganizării noastre culturale e una dintre acele întrebări mari ale zilelor noastre de prefacere, care mai mult preocupă nu numai cercurile noastre conducătoare, ci întreagă opinia publică. O privire fugitivă preste țările Europei, și mai ales învățămintele crâncenului războiu mondial ne arată lămurit, că starea școlilor, a învățământului și preste tot a culturii e barometrul bunăstării țării și trăinicieii unui popor. O cultură adevărată, întinsă preste toate păturile poporului, e însoțită totdeauna de bunăstare și îndestulare obștească, și e o cheazășie cu mult mai sigură a dăinuirii și înfloririi unui stat, decât chiar și cea mai puternică organizație militară. Iar o țară, în care cultura e întemeiată pe baza șubredă a unei minciuni, cum a fost ficția „ideii de stat” a ungarilor, sau a unei

idei fixe, cum a fost ideea militarismului a tot stăpânitor în Germania de ieri, în butul tuturor eforturilor se prăbușește din temelie, ca o cetate zidită pe nisip.

Acum, devenind în sfârșit noi înșine stăpâni peste soarta noastră, în preajma înfăptuirii viitorului nostru de mult și de toți visat, când ne dăm seamă de enormele probleme ce așteaptă din partea noastră rezolvire, nu fără o adâncă durere trebuie să mărturisim, că starea și organizația noastră culturală, a românilor din Ardeal, Bănat și Ungaria, ca și a celorlalte neamuri scăpate numai dăunazi de jugul stăpânirii ungurești, în toate ramurile și manifestațiunile se află într-o stare primitivă. Deși propășirea culturală exorbitant de repede a României libere este destul de eloquentă dovadă, că neamul nostru, prelângă împrejurări favorabile intrunește toate condițiile înaintării culturale.

Pricina stării noastre înapoiată este a se reduce exclusiv la opresiunea ungarilor, cari sprijiniți de nemți ne-au ținut timp de zece veacuri ferecați în cătușile stăpânirii lor, folosindu-se în aceeași vreme de toate mijloacele dictate de mentalitatea lor asiatică, ca — cu toate că erau numai o minoritate — să se înstăpânească peste popoarele pașnice, ce au fost nevoite să trăiască împreună cu ei, pe tot întinsul vieții publice, economice și culturale. Și toată aceasta stăpânire s'au silit a o legitima cu o minciună, pretextul „misiunii” lor de răspânditori ai culturii apusene între „naționalitățile inculte” dintre Carpați și Adria. Ce absurditate! Stăpânirea ungurească în serviciul culturii Europene!? Și de fapt, scopul lor de loc nu era răspândirea culturii, ci înfăptuirea cu orice preț a „ideii de stat unitar național maghiar”, iar mijlocul introdus de ei întru realizarea acestui scop era desnaționalizarea, maghiarizarea tuturor națiunilor colocoitoare în fosta Ungarie.

Toată organizația de stat introdusă de ei pe teritoriul ajuns din nenorocire sub stăpânirea lor, toată legislațiunea, toți barbații lor conducători s'au pus în serviciul acestui singur gând. Întreg sistemul de guvernament al ținuturilor românești, era în mâna oligarhiei ungurești, în administrație, la judecătoria, la jandarmerie tot numai ungurii porunceau și exclusiv în „spirit” unguresc, așa că la fiește-ce pas îmbrânceau fără milă și cruțare pe bietul român „prost”, considerat mai mult ca o oale bună de tuns și de jupuit, decât de cetățean cu drepturi. Comerțul și industria de asemenea era monopolul ungarilor, cari admirabil se înțelegeau cu toate liftele străine, când era vorba să jăfuiască împreună pe bietul român neștiutor de carte. Pe tot întinsul țării, în toate pozițiile ungarimea împlinea rolul de stăpânitor și se privea singur domn în țara aceasta. Fiecare ungar, după poziția ce împlinea ca reprezentant al „ideii de stat” guverna, porncea, judeca, exploata, jăfua, injura ori învăța, dar totdeauna ungurește și totdeauna în înțelesul ideologiei șovinismului maghiar, fără suflet și fără considerare la necazurile bietului român.

Răspândirea culturii — cu ce se fălesc — amăsurat scopului, ce-l urmăreau, așisderea era considerată de ei ca un monopol al lor. Științele, artele, literatura, precum și întocmirile tehnice și industriale, dislocarea regională a trenurilor și fabricelor, îngrijirea drumurilor, toate aceste le-au pus în serviciul „ideii de stat”, și zădărniceau cu îndârjire orice încercare culturală, ce nu era în consonanță cu interesele lor. Instrucția încă au pus-o în serviciul scopurilor lor. Ori câte școli au înființat pe teritoriile locuite de români, toate, le-au făcut cu gândul, ca să învenineze sufletul românesc și pe încetul — dacă mai degrabă nu puteau — să stârpească individualitatea etnică a neamului românesc. Cultivarea poporului era pe planul al doilea, lucru principal era maghiarizarea. Sistemul unguresc îndopa pe bietii băieți și în școalele populare românești tot cu limbă și cunoștințe ungurești, pe cari nu le puteau percipia. Ba au mers și mai departe, și unde numai permitea bugetul țării, includeau școalele românești și înființau școli de stat. Astfel se întâmplă, că pe teritoriile locuite de români față de 2170 școli românești se află nu mai puțin ca 3821 școli

ungurești. Ori decât să sprijinească înființarea școlilor românești, mai bine au lăsat un însemnat număr de sate absolut fără școli. De aceea numărul analfabeților la poporul nostru e atât de mare.

Mărsăvenia politice culturale a ungarilor se evidențiază și mai lămurit prin faptul, că neamului românesc, neam ce numără 3.5 milioane de suflete, în fosta Ungarie nu i-s'a dat puțină să-și înființeze nici o universitate, nici un institut superior de știință, de tehnică, de comerț, industrie și arte. Și mai isbitoare e comparația în privința gimnaziilor. Pe întreg teritoriul românesc s'au putut înființa abia 5 gimnazii românești, dintre cari cel din Brad pe lângă toate eforturile a trebuit să rămână necomplet, iar pe cel din Beiuș stăpânirea ungurească l-a maghiarizat cu forța aproape cu desăvârșire. Și în aceeaș vreme sașii, nici a cincina parte la număr, au înființat 11, iar ungurii nu mai puțin ca 57 de licee. Iar înființarea atât gimnaziilor ungurești între români, cu un personal didactic exclusiv unguresc și ovresc, compus astfel, ca nici să nu înțeleagă, necum să întrebuițeze în instrucție limba română, alt scop nu a putut urmări, decât al unui atentat sistematizat împotriva ființei națiunii românești.

Însă aceasta politică culturală nu și-a ajuns scopul în senzul maghiarizării, căci nici poporul de rând și nici intelectualii eșiți din școlile ungurești nu s'au desnaționalizat, — ci numai prin rezultatul negativ ce a produs, rămânând poporul nostru dela sate în multe ținuturi în o stare culturală înapoiată. Iar cărturărirea? Fiind toate direcțiile publice, aproape toată arena comercială, industrială și cultu ală monopolizată de unguri și de sateliții lor, tinerii români numai în număr mai restrâns au apucat-o pe școlii medii și mai nalte. Și dacă au voit să rămână în serviciul cauzei românești, aproape numai câțiva preoți ori învățători li s'a deschis cărarea, și numai puțini au putut ajunge avocați, medici, profesori ori comptabili. De aci se explică, cum numărul intelectualilor noștri e mai puțin, iar rolul ce au împlinit în serviciul culturii universale e mai restrâns decât la alte națiuni, cari au fost mai ferice de a nu fi zăcut încătușate sub stăpânirea ungarilor.

Acum însă în stărsit a răsărit și pentru oropsitul nostru neam românesc soarele dreptății. Sfărmatu-ne-am și noi cătușile, în cari de zece veacuri ne țineau robiți asupritorii noștri despotici. Putea-va pași de acum și neamul nostru românesc alături de celelalte neamuri mari și mici ale Europei, înainte spre cultură, spre lumină, spre bunăstare, spre fericire, și nici un alt neam nu mai are dreptul să-l ocârmuiască, nici să-l stăpânească, nici să-l asuprească. De-acum neamul românesc nu va mai fi fărâmițat în patru țări, ci este unit inseparabil în un singur stat național unitar.

Perspective mari, viitor splendid ne-a deschis Adunarea Națională dela Alba-Iulia. Dar totodată ni-a impus tuturor, fiecărui fiu credincios al națiunii și enorma datorie de a lucra din toate puterile pentru interesele neamului, în primul rând pentru organizarea și ridicarea lui în privința culturală din starea sa cea atât de înapoiată din pricina opresiunii seculare.

Vrem de-acum pe toată întinderea vieții publice și private o organizație curată românească, pe bază democratică și modernă. Vrem pe toată linia delăturarea străinilor și vrășmașilor neamului nostru dela conducere. Vrem stăpânire și administrație românească. Vrem să fie comerțul și industria în mâni românești. Vrem organizarea vieții științifice și artistice pe bază națională, dar totodată cu introducerea unui spirit apusean productiv. Vrem pentru cultivarea poporului instrucție populară ireproșabilă. Vrem licee românești în toate județele. Vrem să avem la noi acasă tot felul de școli înalte și pentru toate branșele tehnice școli de specialitate. Căci numai astfel vom putea deveni un popor puternic, cult și fericit.

Lumină, popor românesc! zise înainte chiar cu o sută de ani marele apostol George Lazăr văzând întunerecul ce a rămas în România în urma stăpânirii Fanarioților. Acum

și noi înainte și mai presus de toate pentru neamul românesc vrem înjghebarea unei întinse culturi naționale românești, prin care să se vindece toată rana, să se șteargă toată urma și amintirea tristei stăpâniri ungurești.

Dr. A. Pteancu.

Pasterala episcopului Aradului IOAN,

din îndurarea lui Dumnezeu dreptcredinciosul
Episcopul al Aradului, Orășii-Mari, Ienopolei
și al Hălmagiului, precum și al părților adne-
xate din Bănatul-Timișan.

Iubitului cler și tuturor credincioșilor din eparhia
Aradului, dar și pace dela Dumnezeu Tatăl și Dom-
nul nostru Isus Hristos, împreună cu salutarea
noastră a'hierească!

„Când a venit plinirea vremii, a trimis
Dumnezeu pre fiul său cel născut din mu-
iere, care s'a născut sub lege, ca pe cei de
sub lege să-i răscumpere, ca să luăm mo-
ștenirea fiască”. Galateni 4, 4.

Iubiților creștini și fii suleștești!

După darul și nemărginita îndurare a lui Dzeu
Tatăl nostru cel ceresc, invrednicindu-ne a a-
junge și noi aceasta nouă pomenire a Nașterii
Domnului și Mântuitorului nostru Isus Hristos, fo-
loșesc acest prilej cu dor așteptat să mă pogor
iarăș cu duhul meu la voi, cu scopul și dorința
de a prăznui cu voi împreună această sărbătoare
fără păreche în tot trecutul îndepărtat al neamului
nostru creștinesc. Vin să prăznuiască cu voi această
zi de întreită însemnătate, această zi de adevărată
mângâiere, de înălțare sufletească și de întărire
în nădejdea de bine pentru noi cei de acum, și
pentru nepoții și strănepoții noștri din veacurile
viitoare.

Este fără păreche mare bucuria și de întreită
însemnătate sfânta noastră prăznuire de astăzi,
pentru că nouă ni s'a dat să ajungem nu numai a-
ceastă nouă pomenire a Nașterii Domnului și Mân-
tuitorului nostru Isus Hristos, dar dat ni-a fost și
dat ne este să ajungem și încetarea luptei sânge-
roase de patru ani și mai bine, care a doborât
fără milă și a rănit fără cruțare zeci și sute de
mii de bărbați, tot atâția pomi nobili și roditori
din grădina vieții neamului nostru românesc.

Dar de deosebită bucurie și însemnătate este
această mărită și sfântă zi, pentru că dat ne este
să vedem cu ochii și să simțim cu inima, că după
atâtea veacuri de restriște, de asupri și împilări
a tot ce a fost românesc, a venit vremea de a ne
uni cu România, ca sub Coroana ei, toți Românii
să formăm o singură turmă sub unul și acelaș
păstor.

Iubiților creștini și fii suleștești!

Pentruca să înțelegem pe deplin însemnătatea
și bucuria acestei sfinte sărbători, la a cărei prăz-
nuire ne-am adunat astăzi în acest vecinic lăcaș
al măririi lui Dumnezeu, trebuie să ne dăm seama
înainte de toate de faptul, că trăim de veacuri pe
acest pământ împreună cu neamurile conlocuitoare,
iar dându-ne seamă de această, să ne dăm seamă
și de aceea, că istoria, numită și cartea vieții,
n'a întrelăsat a înregistra și eterniza pe paginile
ei toate evenimentele de însemnătate, obvenite în
sistemul de guvernament al popoarelor, precum n'a
întrelăsat a înregistra și eterniza pe aceleași pa-
gini atât schimbările obvenite în persoanele dom-
nitorilor, ce s'au perondat în decursul veacurilor
pe tronurile împărătești-regesti, cât și cele obve-
nite în persoanele ministrilor, cari au avut în mână
frânele guvernării, cu puterea de a dispune de
soartea cetățenilor statului nostru ungar, în frun-
tea căruia i-a așezat încrederea coroanei.

Este bogată aceasta carte în expunerea întâm-
plărilor, dar ori cât de des și oricât de amănunțit
am frunzări și spicui paginile ei, nu aflăm, și nici
altul, oricine ar fi acela, nu va afla urmă, că un Dom-
nitor oarecare, ori sfetnicii lui din cutare timp,
să se fie cugetat, precum trebuia să se cugete și
să-și fie dat seamă de faptul, că noi, neamul ro-
mânesc încă suntem odrasle din rădăcina acelor
strămoși, cărora le-a zis Dumnezeu prin rostul

alesului său Moise: „Creșteți și vă înmulțiți și um-
pleți pământul și-l stăpâniți pre el”, (Moise c. 1.
v. 28) deci stând și noi pe această bază, pe care
au stătut și stau și neamurile conlocuitoare —
fără deosebire de limbă și credință, ne credeam
dela început și ne credem și acum în dreptul de
existență, de participare și afirmare în viața pu-
blică de stat ca și națiune română, egal îndrep-
tătită cu națiunile din patrie.

Dar nu numai de acest drept divin nu aflăm
urmă să-și fie dat seamă Domnitorii statului ori
sfetnicii lor de pe vremuri, ci nu aflăm urmă să-și
fie dat seamă nici de aceea, că biserica noastră
națională română este una dintre acelea biserici
creștine, care dela început a dispus și poruncește
și astăzi credincioșilor săi: „să se roage, pentru
cei ce sunt în stăpânire” (Porunca bis. 5) și nu
și-a mai dat seamă nici de acel fapt, că preoții
noștri slujitori la sfintele altare, atât la sfintele
liturgii de peste an, cât și la toate alte funcțiuni
religioase, au înălțat, împreună cu poporul, rugă-
ciuni evlavioase și cu osârdie, „pentru îndelunga
vicații și sănătate a Domnitorului și pentru curtea
și ostașii lui”, și astfel clerul și poporul nostru,
chiar și numai pe baza acestor servicii, a fost și
este în drept să aștepte, precum a și așteptat
sprijinul călduros și ocrotirea binevoitoare a pote-
stății lumeste în toate nizuințele sale spre cultură
și bunăstare, ca națiune română, în măsura sprijin-
ului dat altor națiuni conlocuitoare.

Dar cu cât mai mult am nădăjduit și am contat
la sprijinul acestei potestăți și stăpâniri lumeste,
recrutate totdeauna din clasa boerilor de viță, cu
atât mai tare ne-am înșelat în așteptările noastre
astfel: că ori cât am spicui paginile istoriei, nu
vom afla urmă, că vre-un Domnitor ori sfetnicii
lui, să-și fie dat seamă de trebuințele milioanelor
de suflete, ce numără neamul nostru românesc,
ori măcar de jertfele lui multe, mari și adânc sim-
țite, jertfe aduse în proporțiunea numărului său,
spre dovedirea proverbiale sale credințe către
tron și a neclintitei sale alipiri către glia strămo-
șească, numită patrie, pe care în toate timpurile și
între toate împrejurările a cultivat-o cu mâinile și
brațele sale, a apăr-o cu viața și averea sa și a
îngrășat-o cu sângele și cenușa oaselor sale.

Și cu toate că nici dreptul divin atins mai sus,
nici serviciile preoției și nici jertfele noastre cu-
noscute, n'au putut îndupleca și determina Stăpâ-
nitorii noștri la împlinirea chemării și datorințelor
lor de a ne recunoaște îndreptățirea la viața de
stat, ca națiune română, în condițiile acordate
altor neamuri conlocuitoare, poporul nostru ro-
mânesc, nu și-a pierdut cumpătul, ci, blând dela
fire și dedat cu suferințele, a răbdat toate cu blân-
deța dreptului lov, punându-și credința în Dum-
nezeul dreptății, carele toate le vede și cunoaște,
și care deși nu grăbește cu judecata, dar nici nu
uită, ci la plinirea vremii răsplătește flestecăriia
după faptele sale.

Și noi ne-am întărit această credință din con-
vingerea și în nădejdea tare, că Dzeul nostru,
Dzeul dreptății, văzând povara jugului, ce o pur-
tăm de veacuri, ne va trimite mângâiere, că a-
decă: mai curând ori mai târziu va trimite atari
bărbați la conducerea fapturii Sale de aici, cari lu-
minați întru lumina cunoștinței de Dumnezeu, și
umbriți de Duhul Sfânt, vor ști să-și dea seamă,
că îmbrăcați fiind întru Hristos prin sfântul botez,
și ca atari purtând numele de creștin, vor înțelege
legea morală, și ca atari vor păzi și plini porunca
Mântuitorului nostru Isus Hristos dată în gura
unui legiitor cu cuvintele: „Să iubești pe Dom-
nul Dumnezeul tău din toată inima ta și din tot
sufletul tău, din toată virutea ta și cu tot cugetul
tău, și pe de aproape tău ca și însuș pe tine”. (Lu-
ca 10 v. 27.)

Este scurtă la cuvinte această poruncă dum-
zească, dar cu atâtea era și este de mai mare tre-
buintă pentru dezvoltarea, întărirea și susținerea
păcii și a binevoiri între popoarele creștine, deci
pentru ajungerea adevăratului scop al trimiterii
și venirii pe pământ a Mântuitorului nostru Isus
Hristos.

Da! este scurtă la cuvinte această poruncă, dar
eu atât mai plăcută la auz și mai dulce la grăire,
și fiind dată chiar unui legiitor, urmează de sine,
că e obligatoare pentru toți legiitorii și astfel și
pentru capetele încoronate și pentru sfetnicii lor, cu
toate acestea nu aflăm urmă, ca pomenitele po-
runci dumnezeiești să se fi aplicat față de noi în
adevăratul lor înțeles creștinesc, din contră: față
de noi nu s'a aplicat peste tot nici anumite legi,
croite de sfatul țării și sancționate de Coroană,
încât neamul nostru a ajuns sub un teasc, care i-a
împiedecat răsuflarea liberă.

Omul singuratic, care dela naștere și de după familia sa, a avut sărăcia de prieten nedespărțit, se împacă ușor cu această soartă mașteră precum se împacă cu lipsa de lumină și orbul din naștere; dar amară este viața și adânc simțită este soarta fiului desmoștenit și a stăpânului devenit slugă în moștenirea părintească, cum a ajuns și neamul nostru lipsit de autonomia limbei sale materne, și astfel împiedecat în exercitarea dreptului său de afirmare ca atare.

Apăsarea acestui teasc a simțit-o în măsură mai mare ori mai mică toate neamurile, a căror limbă maternă n'a fost cea maghiară, iar dintre oamenii genunchelui nostru de acum, povara acestui teasc am simțit-o în măsură mai mare noi, cei de etate înaintată, noi adevărați: cari ne-am rezistat și am participat la viața națională în deceniile zorilor de libertate, urmate după anul 1848, deci atunci: când graiul românesc răsuna liber în adunările comitatense cu populație română în majoritate, și când intonarea imnului nostru popular, îmbrăcarea portului și folosirea peste tot a insigniilor noastre, moștenite dela strămoși deodată cu limba, — erau considerate de toată lumea din afară și în mod sistematic de ceea ce a fost și sunt într'adevăr adevărați: de manifestarea nevinovată a ființei noastre de Români, fără nici un scop ascuns ori cuget rezervat, cum ni s'a imputat în deceniile ultime din anumite părți cu tendințe de răsvrătire.

Nu le ating acestea ca și tânguire, pentru că vremea tânguirii a încetat, ci le ating numai de aceea, ca generațiunea noastră tină și cele următoare, să cunoască greutățile, cari ne-au împiedecat și pe noi cei de acum, de a le aduna averi și de a creia și a le lăsa așezăminte culturale și filantropice de tot felul.

Iubiților creștini și fii sufletesti!

Suntem un popor creștin, și ca atare am trăit în credința moștenită din strămoși, că în lumea aceasta nu este nici un lucru atât de rău, ca să nu aibă și partea sa bună.

A fost crâncen războiul și ne-a cerut multe jertfe de tot soiul în cursul lui de ani patru și jumătate, dar are și acea parte bună, că a dat lumii prilej să ne cunoască, iar luminatului bărbat Wilson, președintelui Statelor-Unite din America i-a dat prilej să-și spună părerea, că războaiele dintre neamuri și împărății vor înceta și pacea pe pământ se va stăpâni numai atunci, dacă se vor recunoaște și asigura tuturor neamurilor drepturi egale.

Că această părere, întemeiată pe învățătura Mântuitorului nostru Isus Hristos, ce răsunet a aflat în inimile acelora, pe cari îi privia, dovadă este încetarea luptei și schimbările în sistemul politic de guvernament, în urma căror schimbări se răstoarnă tronuri, și împărății se duc astfel: că vedem împlinite cuvintele scripturii „că nu vor fi și nu-și vor mai cunoaște locul lor. (Ps 10. z. vers 16).

Dar nu răsturnarea tronurilor formează bucuria noastră de astăzi, — pentru că noi ca și creștini și așa nu ne bucurăm de judecata și osânda de aproapele nostru, ci bucuria noastră de astăzi emanează din faptul, că cuvintele apostolului „când a venit plinirea vremii”, cuvinte cetite și astăzi ca și la toate prăznuirile de pomenire ale Nașterii Domnului nostru Isus Hristos, le vom socoti pe viitor nu numai de ceea ce le-am socotit până acum, adevărați de plinirea prorociei referitoare la mântuirea neamului omenesc din robia păcatului strămoșesc, ci le vom socoti și de plinirea vremii de desrobire a dreptului limbei noastre de sub teasc, ce a apăsător veacuri de-a rândul.

Când ne cugetăm la această desrobire, urmată tocmai după șaptezeci de ani din viața noastră a celor de acum, ne dăm, precum trebuie să ne dăm seamă și de faptul, că tocmai în anul acesta s'au împlinit șaptezeci de ani, de când neamul nostru, — prin reprezentanții săi legali, adunați la Blaj, pe câmpul libertății, — a dat expresiune în mod vădit dorinței sale de a trăi ca națiune română, egal îndreptățită cu celelalte neamuri conlocuitoare; și dacă sămânța sămănată atunci și-a dat rodul său numai după trecerea acestui interval de timp, trebuie să cugetăm și la adevărul, că poporul evreesc încă numai după o suferință de șaptezeci de ani s'a eliberat din robia Vavilonului, precum a și prezis prorocul Ieremie cu cuvintele: „Așa zice Domnul: când se vor umplea în Vavilon 70 de ani, voiu cerceta pre voi și voiu pune mâinile mele peste voi. Și voi vă rugați către mine și vă voiu auzi pre voi. (Ieremie v. 10 și 12.)

Am urmat și noi acestui sfat și n'am încetat a

ne ruga lui Dumnezeu cu cuvintele psalmistului „Dumnezeule întoarce-ne pe noi și arată fața ta, și ne vom mântui” (79. v. 4), și acum oricât ar ispiti cineva după cauza îndelungării suferințelor noastre, n'ar putea primi alt răspuns, decât acela ce l-a dat dreptul Iov izgoditorilor suferințelor sale cu cuvintele: „Nu este dat omului a cuprinde cu mintea sa legile, după cari ocârmuiește Dumnezeu lumea”.

Tocmai de aceea, noi ca și creștini, să nici nu ispitim după cauzele îndelungatei noastre certări de sus, ci să ne dăm seamă, că în florăriile curților împărătești și boierești se cultivă o plantă numită Aloe, care pe lângă toată îngrijirea, pe lângă toată lumina, căldura și umezeala ce i-o dau grădinarul la timp și de după natura ei, ea totuși nu înflorește înainte de 70 de ani, dar floarea ei, deschisă la timp, răsplătește așteptarea grădinarului prin mirosul ei, care înviează viața tuturor pe cari îi atinge acel miros întocmai, precum concluzul adunării noastre naționale din Alba-Iulia — referitor la unirea cu România a tuturor Românilor de dincoace de Carpați, a înviat și a dat putere de viață nouă neamului nostru românesc de pretutindenea.

Cunoscând acum însemnătatea și bucuria acestei prăznuiri, trebuie să ne dăm seama, că precum toate alte daruri, tot așa și acest dar al înțelegerii ni s'a dat de sus, dela părintele luminilor, — este datorința noastră de creștini, ca nu numai astăzi, ci și în toate zilele vieții noastre, să mulțumim lui Dumnezeu, pentru toate câte le face cu noi după blândețele sale, și mulțumita noastră să o arătăm nu numai cu buzele și cu inima, ci și prin faptele milei și a iubirei creștinești.

Să ne mai dăm apoi seama și de aceea, că îndreptățirea la folosirea limbei, urmată din schimbările aduse de duhul vremii, nu îndreptățește pe nimenea la lenevire și trândăvie, nici la călcarea legii și a poruncilor, și cu atât mai puțin la atacarea și răpirea avutului de aproapele său, precum au făcut unii sub cuvânt, că au fost pe front, pentru că fiecare și-a făcut numai datoria de cetățean, și dacă totuși se crede în drept de a reflecta la răsplătă, aceea să o reclame dela stăpânirea, în serviciul căreia a stat.

Nu bucuri atinge aceasta coardă gingașă, dar dragostea mea de neam și iubirea de adevăr nu mă lasă să retac faptul cunoscut, că unii dintre ostașii noștri, reînțorși dela oaste deplin sănătoși, încunjură orice lucru de câștig, și săturați cu idei anarhice și de comunism, idei supte din buzele răsvrătiților, contra ordinii și a buniei înțelegerii între oameni, — atacă și răpesc avutul vecinului, la cari fapte păcătoase unii din ei și-au dus și băieții lor de 7—8 ani, prin ceea ce s'a făcut de rușine atât pe sine, cât și părintii și familia, dând în mâna străinilor armă puternică de a ne batjocori neamul, iar fiilor lor le-au dat o școală foarte rea, a cărei urmări le vor simți amar la timpul său.

De aceea sfătuiesc pe toți cei dați pe acest povârniș rușinos, ca fieștecare să desfacă ce a făcut; fieștecare să lapede de pe sine haina păcătoasă a lenevirii, și mulțumid lui Dumnezeu pentru marele dar al sănătății, să-și câștige cu lucrul mâinilor lor cele trebuincioase traiului vieții, pentru că scris este că: cel ce nu lucră, să nici nu mănânce.

Să ne dăm apoi seama de adevărul, că, dacă pe lângă toate ispitele ce ne-a întâmpinat și însoțit în cursul vieții, ne-am susținut ca neam românesc, această tărie a noastră, după Dumnezeu, avem să o mulțumim învățaturii sfinte noastre biserică strămoșești, de aceea vă sfătuiesc cu tot fibovul inimii mele, ca și în viitor să țineți tare la limba, legea, portul și datinele strămoșești, și precum în trecut, așa și acum și în viitor, nădejdea noastră să fie Tatăl, scăparea noastră să fie Fiul, iar acoperământul nostru al tuturor, să fie Duhul sfânt.

După toate acestea mulțumind lui Dumnezeu pentru toate câte le face cu noi după blândețele sale, îl rog cu umilință, dar și cu osârdie dintru adâncul inimii mele: să primească întru jertfelnicul său cel mai presus de cereuri rugăciunile, ce s'au făcut și darurile ce s'au adus și s'au sfântit, să binecuvinte casele și familiile voastre, pe bătrânii și tinerii voștri cu toate darurile sale pământesti și cerești, și să vă facă parte de bucurie și mulțumire pentru toate zilele vieții.

Poftindu-vă la toți sărbători ferice, rămân Arad, la sfintele sărbători ale Nașterii Domnului din anul 1918. Al vostru tuturor de binevoitor

Ioan I. Papp m. p.,
episcopul Aradului.

Beiușul de azi.

Sub noul regim, de veacuri dorit, privilegiile Românilor vor fi mai des îndreptate spre orașelul Beiuș. Și până acum a fost aici însuflețire, animație și o mișcare vie pentru manifestările unei vieți artistice, dar anii din urmă, cu urgiile stăpânirii ungurești ne-au amuțit pe o clipă conștiințele. Forțele și energiile, de cari dispunem, s-au retras în liniștea lor familiară, sburând cu gândul la vremurile de preamărire a neamului românesc. Și ele au sosit! Și inimile trăsăr de bucurie! Se înclia-gă de nou șirurile risipite. Letargia dispăre. Cei resemnați, revin iarăși la rolul lor, de care s-au despărțit sub presiunea unor forțe externe și păgubitoare intereselor noastre.

Urgia sistemului maghiar de mult s-a deslănțuit asupra noastră. Dar la 1906, când s-a serbat Expoziția din București, ea nu mai cunoștea margini. Am mers adevărați și noi să dăm obolul și recunoștința — ce nu o putea nega nimeni — geniului românesc. Cu cor din 24 de inși sub conducerea profesorului S. Bușița, s-a prezentat în „Arenale Romane” și a cântat cu o însuflețire și cu un elan de a ridicat în picioare zecile de mii de ascultători. Ce am simțit atunci în sufletul nostru, cine poate să o spună? Eram amețiți de fericire!

Reînțorși acasă, a fost cine să ne tradeze. Guvernul maghiar ia la goană profesorii, ce au participat la expoziție. Corul se desființează, membrii pedepsiți cu închisoare chiar și pentru nevinovatele cântări bisericesti, căci nici să preamărim pe Dumnezeu, nu ne era permis.

Statutele reuniunii de cântări nu fură aprobate până târziu. Și noi ne-am restrâns la viața vulgară a oricărui muritor. Din când în când, dacă ne mai învioram la câte o festivitate școlară, ținută de către studențimea dela liceu și elevele dela școala civilă, întru memoria marilor bărbați Samuil Vulcan și Mihail Pavel.

Ni s'a interzis chiar și luminarea poporului prin prelegeri aranjate de despărțământul „Astrei”.

Când izbucnise războiul, dar mai ales de când intrase și România să-și ia partea cuvenită de luptă și de jertfă, viața ne era în continuă primejdie. Și a trebuit să fim precauți, să înconjurăm convenirile, nu cumva să ni se aplice pedepse, pentru lucruri și fapte ce nu le-am săvârșit.

Profesorii amenințați în timpul din urmă cu detragerea ajutorului dat de către stat, erau în continuă agitație. Treceau prin mijlocul nostru ca niște fantome, chinuți de greul zilei de mâne.

Ah! Dar de ce să mai vorbesc ee dureri și suferințe, când ele au trecut?

Am scăpat de chinuri și azi putem da sufletului nostru toată hrana trebuitoare, de care a fost lipsit ani de arândul.

Nici nu stăm pe loc. E vremea reculegerilor și a datoriei. Fiecare să-și ia partea cuvenită de luptă și de jertfă pentru încliegarea unei vieți românești desăvârșite, visată de atâtea ori de scriitorul acestor rânduri.

Indată după declararea republicii maghiare, ne-am gândit la reînvierea vieții noastre naționale. Beiușul ia și prin înfățișare un caracter românesc. Treicolorul nostru falfăie pe edificiile publice și multe case private. Consiliul național român se constituie mai îngrabă decât cel maghiar. El și veghiază asupra mersului normal al afacerilor din întreg cercul pretorial, înființând în toate satele consilii naționale comunale. Garda de sub conducerea dlui dr I. Voștinar, ține ordine exemplară în oraș. Dr I. Ciordas, sufletul mișcărilor noastre naționale, aleargă în toate părțile, dă îndrumări, sfaturi, liniștește și îmbărbătează, lecu-ește și taie rane. Liceul e îmbrăcat din nou în haină românească, dând cinstea cuvenită și scaunul din fruntea mesei limbei românești, atât de huiduită și batjocurită până acum.

Ioan Bușița, care dela Expoziție devenise ursus, tăcut și morăcănos, își redobândește seninătatea. Chiamă în jur de sine, coriștii vechi, și coriști noi, și Reuniunea reînvie. Primul debut s'a și făcut la introducerea noului protopop al ortodocșilor, cântând la Pricăsnă „Deșteaptă-te române” și „Mulți ani” cu o

execuție artistică ireproșabilă. Ochii ni s'au umplut de lacrimi, și am plâns, dar nu de durere, ci de bucuria zilelor fericite ce le trăim.

Alți intelectuali țin Duminică de Duminică conferințe sociale în sala de gimnastică pentru combaterea propagandei unor străini, cari ar dori să ne frângă rândurile. Și de atunci steagul roșu de pe fostă școală iudevească înzădar fălăie. Avem și noi socialiștii noștri, dar aceia sunt români și simțesc româneste. Ei merg mână în mână cu noi, cari știm ce dorim și ce vrem.

Joia iarăși din când în când se țin adunări în casina română pentru luminarea țărănilor dela sate. Sunt bine cercetate și cetim de pe fețele ascultătorilor ce gânduri sănătoase ascund în inima lor.

Iată însă, că și femeile își cer partea lor de luptă și organizație. S'au constituit în Reuniune, care — nu ne îndoim — va aduce mare folos chestiilor noastre sociale. Se vor nivela divergențele, se va introna armonia și va înflori iubirea creștinească, fără care toate străduințele bune, se dărâmă și spulberă în vânt.

Chiar în numele acestei dragoste își inaugurează Reuniunea activitatea sa, îngrijind-se să împartă de sfintele sărbători haine și alimente la 60 de băieți orfani.

Așa se prezintă Beiușul de azi și viitorul ne va aduce multe surprize plăcute.

Senin.

Scrisori din republica ceho-slovacă.

La ministrul Stanek.

Praga, Decembrie 1918.

Dupăce v'am relatat impresiile și convorbirile avute cu dl ministru-președinte Kramar, cu dl ministru Zahradnik, cu dl profesor univ. Kadlec și Iarnik sen., cu abatele Zavoral — scrisorile mele sper să fi ajuns toate în mâinile redacției — permiteți-mi să vă descriu o vizită la fostul președinte al „uniunii cele” (ceshij svaz*), Francisk Stanek*). „Uniunea cehă” nu mai există, din simplul motiv fiindcă parlamentul austriac și-a dat sufletul în mâinile creatorului și uniunea tuturor partidelor cehle din Austria a avut rost numai câtă vreme era vorba să țină piept cu dușmanul comun: cu burocrația și aristocrația mioapă austriacă-vieneză.

În fruntea tuturor partidelor cehle a stat, dupăcum o știe celce a urmărit dezvoltarea lucrurilor în Austria, președintele partidului agrarian, Francisk Stanek, un om de o destoinicie extraordinară. Ca dovadă eclatantă este denumirea dsale de ministru al lucrărilor publice în primul ministeriu al republicii ceho-slovace.

Ca să ajungi la o audiență trebuie să o apuci pe stradele medievale, întortochiate, cu case cu coperișe țuguiate, ale „Malei strana” (Partea mică” a orașului). Nu te-ai mira să dai pe ulițele astea de o plâsmuire a fantaziei bolnave a lui Meyrnk, de vre-un „Golem” din „getto”-ul apropiat — atât te predispuie mediul să te transpună într-o altă epocă și altă atmosferă.

Suntem în cartierul cel vechi al orașului Praga. Palate seniorale mucegăite, cu patima trecutului pe dânsele, cu emblemele mobiliare roase de vreme pe frontispiciul lor. Un automobil îți rănește bunul simț în mediul acesta, cu sunetele disgratioase ale trâmbiței de alarmă.

Dar și alte lucruri te fac să clatini din cap. Așa, de exemplu, statuia, pe lângă care trebuie să treci. E îmbrăcată într'un capot alb, de sus până jos. Dacă confronțezi statuia de acum cu fotografiile de prin vitrinele prăvăliilor de cărți postale, afli că ești înaintea monumentului mareșalului austriac Radetzky. Ce soartă a avut și monumentul acesta!

Turnat de sculptorii Max în bronz din turnurile luate dela Italiani, dela Piemontezii, în 1849 — monumentul reprezintă pe „tata”

Radetzky cu bastonul de mareșal și cu steagul în mână, purtat pe un scut de opt soldați de diferite arme. Din prima zi a revoluției ceho-slovace a primit monumentul capotul meritat, și acum ți-se pare că Radetzky cu ai lui au luat un duș strașnic și se svântă în hainele de baie, ca să nu-și mai poată arăta arma luată dela Italianii, cari, și ei, și-au apărât pe-tecul de pământ față de lăcomia habsburgă.

Dacă a ajuns „tata” Radetzky în halatul de baie, are să o mulțumească în parte și politicianului, cătră care îmi îndreptam de astădată pașii, ministrului actual, Stanek.

Vorbirile energice, declarațiile „cu vârf” și îndesate, date de președintele „uniunii cele” în parlamentul austriac, au contribuit mult, ca să se dea de mal clădirea ridicată pe temelia nesănătoasă a unei dinastii hrăpărețe și glasul președintelui Stanek s'a auzit în întreagă lumea cultă, când a declarat solemn, cu toată energia de care era capabil, că urește din tot sufletul Austria cea veche, că admiră pe legionarii cehi, cari se luptă pe partea ententei, că va purta lupta până când va zăcea la pământ Austro-Ungaria urgisită. A fost un orcan de aplauze pe partea națiunilor subjugate — fiecare simțea că s'a pus punctul pe i cu vorbirea aceasta a căpeteniei cehle.

E prea firesc deci dacă m'am apropiat cu interes de palatul „cavalerilor de Malta”, în care și-a deschis ministeriul de instrucție birourile — voiam să văd doară pe unul din corifeii politicii cehle moderne și să aud părerea dsale privitoare la noi, Români.

Orice s'ar zice: în antișambra uuui ministru poți face aceleași studii psihologice, în orice țară. Aceleași figuri de oameni, cari cer posturi sau vreau să prindă o conexiune bună economică-financiară, aceleași deputațiuni grave, cari își controlează mânușile, de sunt încheiate și dunga pantalonilor, de este dreaptă. Și — ca și la noi — poți scrie deasupra ușii ministeriale cu litere de-o schioapă, cu litere de foc: „Răbdarea din Rai!”, trebuie să ai paciența unui mucenic până-ți vine rândul. Am făcut deci comparații cu impresiile câștigate, anii trecuți, în antișambra ministerială din București a regretatului Barbu-Ștefănescu-De-lavrancea — am căutat dacă se află și prin republica ceho-slovacă tipuri de Rabagas (dacă nu mă înșală ochii, nu se află mulți!) — mi-am plimbat ochii, mulțumitori pe la pânzele de pe pereții îmbrăcați cu tapete prețioase, pânze, cari ne vorbeau de viața campestră în stilul dulceag al lui Fragonard și ne aduceau vânatul înaintea ochilor, în stilul lui Snyders (tablouri foarte acceptabile pentru partidul agrarian!) — și, în sfârșit, după o lungă așteptare, am fost primit din partea dlui ministru.

Recomandația ministrului nostru președinte mi-a deschis îndată cărările.

Mi-am permis să schițez în câte-va cuvinte scopul venirii mele.

Dl ministru s'a declarat învoit să-mi acorde un interview pentru publicul românesc, cu atât mai mult cu cât are cele mai vii simpatii față de poporul nostru — dar mi-a comunicat că ține ca — principiar — să decidă dl prim-ministru, Kramar, dacă miniștrii cehi pot acorda interviewuri jurnaliștilor străini.

— „Vă dau cu bucurie interviewul”, mi-a spus dl ministru, „dacă vei primi consensul dlui Kramar”. (De atunci am căpătat nu numai consensul dlui ministru-președinte, ci și declarația d-sale privitoare la relațiile cu România-mare.)

— „Ce mă privește pe mine”, a urmat dl Stanek, „urmăresc cu via plăcere dezvoltarea d-voastră. Doresc din inimă o apropiere între poporul ceho-slovac și român. Austriacii nemți și Ungurii ne-au ținut încâtușăți pe amândouă neamurile și acum — eliberate — simțim aceeaș bucurie că am scăpat de sub jugul străin”.

— Dintre conducătorii d-voastră cunosc personalitatea dlui Vaida și mă bucur că o să am ocazia în viitorul apropiat să am legături cu d-voastră. Ar fi de dorit ca guvernul român să trimită cât de curând pe reprezentantul țării d-voastre la Praga, căci este în interesul nostru ca amândouă statele să începem de pe acuma chiar pașii de apropiere”.

Mi-am permis să expun dlui ministru motivele pentru cari guvernul n'a trimis încă un reprezentant în republica ceho-slovacă — am amintit de grandioasa manifestație națională dela Alba-Iulia, de constituirea Consiliului Dirigent, de pertractările cu guvernul din România, accentuând că în viitorul apropiat va trimite România-mare pe reprezentantul ei acreditat.

— „Il așteptăm cu multă simpatie”, mi-a declarat dl ministru. „Vom avea o mulțime de agende comune. D-voastră aveți ce n'avem noi în țară — noi avem nevoie de grânele și de păcura d-voastră — d-voastră de mașinile noastre agricole și de celelalte produse industriale ceho-slovace. Vom lucra mână în mână, spre binele ambelor țări”.

Având la îndemână o notiță recentă, care spune că e proiectată o linie ferată directă Paris—București peste Viena, Budapesta, din partea comisiei militare franceze, ministrul Stanek mi-a spus: „proiectul acesta poate fi numai pentru o legătură de linie ferată temporală, transitorie. Va fi pentru transportarea soldaților ententei. Și noi mai avem o mulțime de legionari în fosta Rusie. De altfel — dacă ar fi vorba de o linie ferată stabilă — de ce să lase Francezii și Românii Praga la o parte? De ce Viena și nu Praga?”

Aici m'am uitat mai bine dlui ministru în față și am prins o schinteie din focul, care arse cu vâlvătaie în ochii aceștia buni, blânzi, prietenoși, cu cari mă privea. Ce mare nedreptate a trebuit să se săvârșească față de neamul său ca față aceasta cuprinsă de „bonhomie”-e să arunce fulgerele din parlament și ca gura aceasta, care e învățată par'că să fostească numai vorbe cumpătate, domoale, să taie văzduhul cu vorbele: „Urim Austria și o să o strivim cu toate puterile noastre!”

Cum se răsbună toate farădelegile! Cum oameni pacinici ajung, peste noapte, expresia fidelă a revoltei generale, fiind ventilul de siguranță al opiniei publice supra-încărcate. Cuvintele dlui Stanek au fost aceste cuvinte salvatoare în clipele de grea cumpănă pentru toate popoarele Austro-Ungariei. Mă pot tot mira cum de s'a putut așa ceva — faptul e împlinit: un om, care pare blândețea personificată a fost capabil de maximul de revoltă sufletească, întrebunțând cuvintele cele mai energice.

Când am ieșit dela fostul președinte al „uniunii cele” aștepta automobilul înaintea palatului „cavalerilor de Malta”. Mai avea dl ministru de primit încă vreo 20 de persoane. De prin cancelarii alergau funcționarii încoace și încolo — un zumzet de albine, care putea pune pe gânduri bătrânul palat al cavalerilor.

Gândul m'a purtat la „Jan Maria Plojhar”, la eroul unui roman cultural al scriitorului cehi Zeyer. Jan Maria Plojhar, eroul romanului, se întoarce din străinătate în Praga, voind să lucreze pentru neamul său, dar nu găsește atmosfera priincioasă. Oamenii sunt mici de suflet, cărcotași — orizonturile le sunt strâmte — pleacă, desiluzionat, din nou, la Paris și în Italia. Romanul se petrece sub dominația austriacă.

O, să vină acum Jan Maria Plojhar la Praga — mi-am zis — să-l port prin cancelariile Hradșinului și ale ministeriilor din palatele seniorale, să asculte discuțiile și să se convingă cum se lucrează la statul cel nou — și dânsul ar pune umărul. n'ar fugi în străinătate — s'ar înrola, poate, în garda ministrului Stanek, ajungând un membru folositor al neamului cehi...

Correspondent.

Țăranii și bolșevismul.

Bolșevismul până eri a fost o numire puțin cunoscută la noi și rar amintită în Europa. Războiul mondial 1914—1918 ne-a aruncat la suprafață și numirea aceasta, care astăzi trece din gură în gură. Pentru clasa cultă a făcut-o cunoscută ziaristica, iar poporul a cules-o din povestirile feciorilor noștri reîntorși din prinsoarea rusească.

— Bolșevism — vorbă barbară! Dar mult mai barbare faptele comise pe urmele princi-

*) De oarece n'avem caractere tipografice cehle tipărim Stanek. Cit. Stănic

piilor bolșeviste. Principiile bolșevismului nu sunt încă cunoscute pe deplin și în adevărata lor estențianță. Faptele, urmele lui însă știm, că întreagă Europa cultă, întreagă cultura omenirii au pus-o pe gânduri, au umplut-o de teroare. Nu-i vorbă, în chestie, de principiile poate statorite în vre-un op, de aderenții acestui sistem socialist, nici de felul cum concepe acest sistem bărbatul cult în Rusia, ori în alt punct de pe glob, ci e vorba de modul cum concepe și aplică aceste principii mulțimea, poporul incult, analfabet și sălbăticit într'un războiu crâncen, purtat cu armele moderne, mai bine de patru ani.

Modul de concepere și aplicare a poporului se poate caracteriza cu o singură vorbă: **distrugerea***) E dovadă la aceasta întreagă stea rusească fumegândă de doi ani acuma, și e dovadă întâia erupție și a poporului nostru cu ocaziunea mișcărilor revoluționare și anarhiste din luna lui Noemvrie. Și e un fapt acesta atâta de dureros, cu urmări atât de fatale pentru societatea omenească, încât justiția internațională ar face cel mai mare bine societății omenirii extirpând pe prorocii și autorii desoreerați ai acestui sistem distrugător. Căci să ne dăm bine seama numai cum concepe și aplică poporul principiile adoptate din împărăția întunecului. Să se reculegă conducătorii firești, imediați a poporului, acești vizionari, acești ostași de linie în lupta infinită cu întunecul spiritual — și să-și spună ei experiență din contactul cu poporul, acum de când grasează și bolșevismul printre noi: 1. Să cadă „domnia”. 2. Toate bunurile pământestii să fie împărțite pe-o formă. 3. Nu există nici un fel de superioritate lumească. Am sintetizat ideile poporului în aceste trei propoziții, deducându-le din experiența proprie în atingere cu poporul. În înțelesul acestor principii, de cari poporul e amorezat, au și purces. Au alungat proprietarii avuți și au umplut de teroare pe indivizii, cari în ceva raport cu ei, oamenii de rând au arătat superioritate, putere, domnie. Și pentruca acestora să li-e fie ștearsă orice urmă, în mijlocul lor, în multe părți, le-au distrus mobilatura și toate-toate obiectele, crezând, cu felul lor de concepere, că astfel nimicind toate, vor fi nimicite și raporturile sociale ce compet anumitor persoane superioare lor, în scara socială. Ingropând „domnia” și superioritatea spirituală au început să împartă bunurile materiale ale acestora. Perini și plapome de mătase au luat locul tolului strămoșesc, iar locul lavițelor tradiționale l-au luat scaune umplute, a căror spate înalt a fost retezat cu firezul pentruca să se potrivească în căsuțele lor scunde. S'au pus apoi pe ospete. Au belit boi domnești, au deschis celarele seculare și au tras buțile cu vin afară așezându-le în tinzile patriarhale. Unde pântecul enorm al buților nu a încăput pe șa tinzilor înguste, au scos mai bine usciorul ușei cu părete cu tot, decât să rămâie butea afară. Și deodată ca prin o minune, au stagnat și cele mai mici lucrări economice. Nu fără temei se tem unii de cea mai crâncenă criză economică, privitor la cvantul de alimente, în viitorul apropiat. Și iată **germenul distrugerii** cu toate elementele lui.

Bolșevismul, dupăcum s'a înrădăcinat astăzi în creierul și inima poporului nostru, nu se poate caracteriza altfel decât cu o singură vorbă: **distrugere**. Mulțămă activității preoției noastre neobosite, că primele erupțiuni furioase au fost localizate. Poporul nostru din fire e blând și numai neștiința provenită din

lipsa de carte și școală contribuie la unele fapte compromițătoare. Prin împrejurarea aceasta favorabilă și prin explicarea cu temeinicie a vecinicului Decalog, poporul nostru, infectat de mizeriile bolșevismului, a putut fi reținut dela fapte fatale.

S'a reținut deci dela vărsări de sânge, dela răsbunări și revanșuri îngrozitoare, de cari a fost însetat; s'a reținut dela luarea în posesiune cu forța a bunurilor mobile și imobile, fiind asigurați că își va primi fiecare moșioara de pământ din partea legislațiunii competente la rândul său. Adunarea dela Alba-Iulia i-a pătruns inima poporului ca un duh răcoritor, mulțămă conducătorilor firești imediați ai poporului. Acolo poporul a fost asigurat din nou, că latifundii și moșii enorme nu vor mai rămânea. Pământul trebuie să fie al aceluia care-l lucră cu brațele sale. „Clăcașii” de pe brazda domnească și-au rupt lanțurile sclăviei. Și tot poporul, cu o lăcomie de lup, a șteaptă primăvara. Ideile bolșeviste însă, să nu creadă cineva, că vor dispărea cu una-două din popor. Acele fierb și acuma și vor fierbe încă în viitorul apropiat, ca într'un cazan, în sufletul poporului. O mică greșală neprecugetată din partea conducerii noastre superioare, fie aceea Consiliul dirigent, ori chiar marele guvern al României mari, și ca un vulcan va erumpe furia poporului. Nu este alt expedient deci, decât traducerea în fapte cât mai curând posibil a promisiunilor făcute poporului, luându-i-se în considerare cu cea mai largă libertate, aspirațiile îndreptățite, față de moșii mari. Iar în punctul acesta trebuie ascultați și trebuie ridicați acolo aproape de cârmă **adevărații tribuni** ai poporului: preoțimea, dascălimea rurală. Trebuie să-și aibă partea sa în conducerea, în guvernarea și crearea reformelor privitoare **la cei mulți**, cu cari alături a stat în vremuri de urgie seculară; a plâns, s'a bucurat, a suferit împreună cu el. I-a fost singurul factor conducător, dupăce cei mai înalți: **puținei**, au fost departe de popor. Și în consecință, precum de secolii, așa și în zilele aceste, preoții români sunt **adevărații tribuni ai poporului românesc**. **Neputismul și urgisita protecție** de origine oligarhă, de cari deja se pare că se simte ceva în aer*), cu ocaziunea primelor formări de poziții ce se înjghebează, să dispară, să se topească ca ceara de fața focului. O preținde aceasta însuși simțul poporului scârbit de atâtea nedreptăți și fărădelegi din trecutul recent. Numai bărbați cunoscători ai doleanțelor poporului, numai factori însuflețiți de iubirea adevărată a aceluia vor fi în starea, cu activitatea lor neobosită și grabnică, să asigureze și cimenteze pacea internă și să evite pericolul extern al unității noastre naționale.

Teodor Murășanu.

Colinda soldaților români.

Colinda aceasta a fost rostită în preseara Crăciunului 1917, de soldații români, în lazaretul mănăstirii Strahov, în fața abatelni METOD ZAVORAL.

H. P.-P.

Colindă, colindă!
Primiți-ne 'n tindă,
Primiți-ne 'n casă,
La scaun și la masă.
Vai, frig e pe-afară!
E frig și înseară...
Înseară și ninge
Și foamea ne 'nvinge.

În seara de-ajun
Tot omu'-i mai bun,
Căci azi s'a născut
Cel făr' de 'nceput,
Cel făr' de sfârșit —
Al lumii iubit!
Și așa, precum stăm
Si-acum colindăm,
Doar' gândul ne poartă
Din poartă 'n poartă,
În satu'-ne trist,
De ziua lui Christ.
Gândim la copii.
Ce 'or face? De-s vii?
Colindă și ei,
(Copii mîtitei!)
Cu dragoste, foc?
O, aibă noroc!
Vedem și neveste
Cum vin la fereste,
Privesc pe afară,
Se uită, au doară
Veni-vom și noi
Din crâncen războiu,
Au n'a să sfârșească
Bătăia cerească?...

Și 'n cet se 'nfrică
Colinda 'ntr'o clipă.
Cântăm ca 'n strămoși:
„Mulți ani, sănătoși!
Ca un măr,
Ca un păr.
Ca un fir
De trandafir.
Peste vară —
Primăvară —
Să fii, boier, sănătos
Și ca mărul de frumos!”
— Lerui, lerui Doamne!
Binele ce ni l-ai dat,
Roadă-ți aducă, bogat.
Glasul nostru-ți hărăzește
Tot ce noud ne lipsește.
Domnul vă binecuvinte
Dragi Surori, rugăm fierbinte
Pronia cerească, noi,
Cei căliți de prin războiu.
Magi și noi, aducem dar
(Melchior, Gaspar, Baltazar)...

Năluci jucăușe
S'arată la ușe;
E timpul de pace,
Pușca când tace,
Nu bubuie tunul —
E doară Crăciunul!...
Și ochii lacrămează
Și pieptul oftează
Și-un țipet pătrunde:
„Au unde e? Unde?
Au unde-i Mesia,
Să 'nvingă trufia?
Au unde-i Christos,
S'audă ce jos
Se tânguie, cere
Și n'are putere?”

Și 'n ziua de ajun
Mă 'nchin și Vă spun,
Că vine, da, vine
Cel care ne ține
În mila-i prea sfântă!
Țăriile cântă,
Chimvalele sună,
Cei buni se adună
Și sate pustii
Odată vor fi
De chiot cuprinse
De pace încinse! —

...Colindă, colindă!
Primiți-ne 'n tindă,
Primiți-ne 'n casă,
La scaun și la masă...
Vai, frig e pe-afară,
E frig și înseară....

Cetatea Bălgradului.

I.

Dacă vom deschide cartea trecutului țării Ardealului, înaintea ochilor noștri, cetatea Bălgradului (Alba-Iulia) ni se va înfățișa adeseori pentru că în șirul întâmplărilor ce s'au întâmplat de soarte, ea a luat parte mai ales la toate zilele bune și rele cari au dat peste aceasta țărișoară. Vom afla multe lucruri mărețe și întâmplări viforoase cari ne vor umplea inima de mândrie sau de întristare și însemnate învățături vom putea trage pentru viitor. — Da, pentru că cetatea Bălgradului cu trecutul ei e strâns legată de viața și sufletul neamului nostru românesc de pe aceste plaiuri.

Să străbătem deci negura trecutului care o împrejmuie, pentru a-i scoate la iveală icoana cu zilele ei de măreție și restricte.

Bălgradul e una din cele mai vechi cetăți ale Ardealului. Urzirea ei se pierde în trecutul îndepărtat. Pe timpul Dacilor, se zice, ar fi fost pe acel loc orașul Tharmis care pentru poziția lui era un însemnat punct al Daciei. După căderea Daciei pe locul orașului Tharmis Romanii au zidit cetatea Apulum, care sub domnia romană ajunge în scurt la înflorire. Romanii află, că orașul Apulum e cel mai potrivit centru al Daciei, de aceea așează aici comandura militară a țării și aduce în Apulum legiunea XIII „Gemina”. Se ridică întărituri de apărare și nenumărate ziduri. Palate, teatre, temple, apaducte răsar ca din pământ. — Se trag drumuri bune în toate părțile Daciei de aici. Negoțul, și meseriile se dezvoltă grabnic și ajung în floare. Și toate acestea îi dau așa strălucire orașului Apulum, că el aproape întrece capitala Ulpia Traiană. Ba și unii guvernatori ai țării locuiesc în Apulum.

Cum în lume însă nimic nu e statornic, dela o vreme timpuri grele trec peste noul oraș roman. Din culcușul lor ies popoare sălbatice, cari trec neconținut peste pământul Daciei înfloritoare și în urma lor lasă ruine și sărăcie. Cetatea Apulum în multe rânduri e nimicită de undele potopului acestor popoare și iarăși adusă la viață, până la anul 271 d. Hr., când năvălesc Goții în Dacia și o pustiesc de tot. Bogăția și strălucirea cetății Apulum în lumina pe care o ducea tot mai stăruitor în pământurile largi ale locuitorilor Daciei își luă sfârșitul deodată cu a domniei romane. Din mărirea de odinioară n'a mai rămas nimic. Vânturi reci au început să bătue tot mai cumplit peste pământul Daciei. — Celor de azi numai ruinele îngropate le mai arată zilele ei mărețe din trecut. Numai lucrurile ce se scot de pe locul cetății precum: cărămizi cu scrisul Legiunei I. „Adiutrix” și XIII „Gemina”, vase, statue, monete, scaldă romană ș. a. mai vestesc mărirea și strălucirea ei de odinioară.

Intunerecul care acopere istoria trecutului cu ceața deasă a vitregității timpurilor apuse nu ne îngăduie, să cunoaștem zilele de apoi ale cetății. Desele năvăliri barbare cari ca roiri de lăcuste, ește din ascunzișul lor, au trecut de nenumărate ori în lung și lat pământul țării noastre, au rupt pe lungă vreme firul istoriei. Năvălirile barbare cresc și se potolesc...

Târziu, pe la sfârșitul sutei a noua d. Hr. intră în țara noastră Maghiarii, un popor aziat, cari se și așează pentru totdeauna pe aceste plaiuri. De aici încolo, fiind cam pe sfârșite furia năvălirilor, pe încetul se ridică ceața și întâmplările istoriei pot fi prinite din nou.

Din împrejurarea, că la venirea Slavilor în țară, întâmplată înainte de așezarea Maghiarilor, aflăm pe locul cetății Apulum orașul, numit după ei, Bălgrad, ne putem încredința, că aici totuși a fost pe vremuri o nouă așezare, că pe ruinele cetății de pe timpul Romanilor nu s'a stins viața, ci aceea tot mai licăiea. Ba de multeori poate orașul Bălgrad s'a ridicat și a căzut din nou pentru că mai târziu iarăși să-și urmeze ursita cu zilele ei de vrajă și restricte.

Că un însemnat oraș își trăia zilele pe locul cetății Apulum, acum Bălgrad, se vede și de acolo, că Gyula, principele maghiar al Ardealului, a renovat cetatea căreia i-a dat numirea pe ungu-rești după numele său: Gyulafehérvár. — Poporul nostru i-a zis și-i zice Bălgrad, unora din ai noștri însă le place s'o numiască Alba-Iulia, ca să-i scoată numirea slavică, Nemții îi zic Karlsburg.

Cetatea Bălgradului în care aflăm din timpuri vechi și scaunul Metropolitului român de legea ortodoxă-orientală și a episcopului romano-catolic pus de regele Stefan, era dar în plină viață. Băl-

gradul era și acum cel mai însemnat oraș al Ardealului. Aci se intrunea și dieta țării.

Dar nu mult i-a fost dat cetății Bălgradului să aibă pace. Din Azia vin peste Rusia Tătarii cari la anul 1241 d. Hr. intră în Ardeal și-l pustiesc în lung și lat.

Cetatea Bălgradului din nou e nimicită: Canonul Rogerius cu acest prilej a fost dus de Tătari în robie, dar scapă și după încetarea orgei se întoarce la Bălgrad. Despre urmele grozave pe cari le-au lăsat Tătarii (Mongolii) ne spune în cartea sa „Carmen miserabile”, că din frumoasa cetate n'a mai rămas decât praf și cenușe. Ea zăcea în ruine și viața era stinsă de tot. Numai zidurile dărâmate, oasele de oameni și pietrele pline de sânge omenesc arătau, că aici s'a întâmplat ceva grozav.

Dar nu mult după aceea Bălgradul s'a împopulat din nou, cetatea se zidește iarăși și în partea dinspre apus se ridică orașul cu zidurile lui.

Metropolia Românilor și episcopia catolică le aflăm iar în Bălgrad. Asemenea se așează aici și scaunul principilor ardeleni și alți nobili și diregători ai țării.

Dela metropolia noastră încep a se revărsa cele dintâi raze de lumină asupra oropsitului popor. Aici se tipăresc cărți în limba românească și se răspândesc cu popii trimiși prin satele și bisericuțele din țara Ardealului.

Timpurile grele însă n'au încetat. Peste cetatea Bălgradului trec încă multe vijelii. La 1308 Sașii sub conducerea lui Gaan o prădează prin foc, la 1434 vin Turcii și trec peste ea, la 1552 o jefuesc simbrașii neplătiți ai lui Castaldo, generalul lui Ferdinand I.

Cu toate acestea însă Bălgradul s'a ridicat din nou și și-a urmat calea înainte. Cu deosebire pe timpul domniei principilor ardeleni (1526—1700) cari își aveau reședința aici, Bălgradul era în plină viață și sta în fruntea celorlalte orașe din țară.

La 1599 intră în Ardeal Mihaiu-Viteazul, domnul Munteniei și după ce repune pe Andreju Bathori, intră în cetatea Bălgradului unde se așează în scaunul țării și ia stăpânirea Ardealului. El scoate din scaun și pe Ieremia Movilă, domnul Moldovei — pe scurtă vreme — împreună Ardealul, Muntenia și Moldova într'o țară pusă sub domnia sa. Dar nu mult i-a fost dat să stea în fruntea acestor țărișoare împreunate. A pizmei răutate i-a stricat visul de un minut. Chiar și el cade la 1601 pe câmpia Turzei, lovit mișeleste de săcurea simbrașilor lui Basta, generalul împăratului Rudolf.

Cum Bălgradul era scaunul principilor cari stăpâneau Ardealul, el era înzestrat cu cele mai înalte școli în cari tinerimea putea să învețe, precum: gimnaziul, colegiul reformat ș. a. De profesori erau aduși din Țara Neamțescă și Anglia învățați ca poetul Martin Opitz, Isac Basirius ș. a.

Poetul M. Opitz care pe la 1630 era profesor la colegiul reformat, bătându-i la ochi asemănarea poporului nostru în limbă, datini și port cu vechii Romani, în poezia intitulată „Zalutina” arată părerea sa asupra acestui lucru.

Când după atâtea frământări de mărire și umiliri cetatea Bălgradului începuse a se reculege deabinele și a înainta cu pași grabiți, o nouă nenorocire urmează. Pe timpul principelui Rákoczy II, la 1658, intră Tătarii și Turcii în Ardeal și o dărâmă iarăși. Cu acest prilej a fost ruinată și reședința și catedrala metropolitului Românilor, cari pe vremea aceea erau toți de legea ortodoxă-orientală.

Pentru zidirea lor din nou Sava Brancovici (Brancoveanu), metropolitul de atunci, în lipsa altor mijloace, face o colecție în România și Rusia. Dar biserica Românilor ardeleni trece prin o mare schimbare. Pe la anul 1700. Metropolitul nostru Athanasie, amăgit de multele făgăduieli ale iezuiților catolici pentru o soarte mai bună a preoției și poporului, se unește cu Roma și Românii se despart în două biserici. Cei uniți cu Roma trec sub stăpânirea Papei și se numesc gr.-cat., iar alții rămân tot la credința veche, tot gr.-or. De aci Românul dă tot mai rău. Grele erau robotele iobăgești și legile cele aspre cari pe bietul iobag îl puneau în rândul animalelor, a trebuit să vină și desbinarea între frați, care acum mai bine de 200 ani ne uscă și ne seacă puterile.

După desbinare catedrala și reședința metropolitană, acum episcopală, din Bălgrad rămâne în stăpânirea Românilor uniți cu Roma, dar în scurt înceată. Intre anii 1715—1730 pe locul vechii cetăți se zidește după planul lui Eugen de Savoya cetatea de azi. Cu prilejul acesta reședința și cate-

drala episcopală se răscumpără cu 1300 fl. și se dărâmă pentru a putea zidi cetatea. Pe episcopul unit îl scot afară și scaunul lui îl mută la Făgăraș. Din banii primiți ca desdaunare se zidește biserica din Maieri. Vorba lui Th. Cipariu: „din banii de desdaunare s'au ales mere, pere”.

După 200 ani dela unirea lui Athanasie, poporul unit cu Roma tot în Bălgrad s'a adunat, la 1912, în număr de 20.000 pentru a-și ridica glasul contra episcopiei gr.-cat. maghiare pe care Papa a înființat-o în sarcina bisericii unite, dar planșul lor n'a fost auzit la Roma.

Cetatea Bălgradului a mai fost martoră și răcoalei poporului român din 1784 ai cărei capi Horia și Cloșca au fost frânți pe roată aici și a poterei din 1848, când cetatea a fost aparată de Avram Iancu, conducătorul Românilor, care după revoluție, drept răsplată, că a luptat pentru împăratul, a fost închis în cetate.

La 1911 Bălgradul, prin poruncă împărătească, a fost scos din șirul cetăților, rămânând fără îngrijire.

La 1 Decembrie 1918, Bălgradul a văzut cea mai impozantă și măreață adunare românească, din câte s'au văzut în cursul veacurilor pe plaiurile bătrânului Ardeal. Românii din fosta Ungarie s'au adunat în număr de peste o sută de mii pentru a se declara independenți și au decis alipirea tuturor ținuturilor locuite de Români din această țară la România-mare, desăvârșind dorința de veacuri a poporului nostru. (Partea II va apare în alt număr).

Nic. Simulescu.

Din lumea celor ce au fost.

Cade-să, că la marele praznic al învierii neamului românesc să facem și pomelnicul figurilor mărețe din trecutul puștinilor noștri. Astăzi, când idealul Românilor de pretutindeni s'a înfăptuit cu emoție cucernică reinviem memoria acelor bărbați, a căror viață și fapte au fost o jertfă pe altarul iubirii de neam. Din focul sfânt, ce-a ars pe acest altar s'au aprins făclile din cetatea lui Mihai Viteazul, cari ne-au luminat cărările până la sfârșitul veacurilor. O personalitate distinsă, marcantă și prea simpatică din trecutul nostru ca neam și biserică e Arhimandritul **Patrichie Popescul**.

Născut la 17 Septembrie 1809, în comuna Bata, comitatul Caraș-Severin, din familie preotească, în botez a primit numele de Porfirie. A studiat școlile elementare în comuna natală, apoi în școala nemțească din Lipova, gimnaziul în Arad și Timișoara, filosofia în Seghedin și drepturile la universitatea din Pesta. Ca student s'a luptat cu multe neajunsuri și s'a susținut ca prefect de studii la copii din familii mai bogate, dar a fost totdeauna între cei eminenti. După absolvarea științelor juridice ajunge jurat la tabla regească din Pojon.

Simțind însă aplicare pentru cariera preotească, părăsi aceasta funcțiune și veni la Arad, unde în anii 1835-6—836-7 studie și absolvă teologia. Intră apoi, pentru a se perfecționa în limba sârbească, de cancelar la consistorul arhiepiscopesc din Carlovăț și în curs de un an câștigându-și cunoștințele necesare din această limbă, la recomandarea arhiepiscopului și metropolitului Ștefan Stancovici, după ce a prestat noviciatul în mănăstirea Hodos-Bodrog și prin votul unanim al fraților a fost acceptat, în 7 Noiembrie 1838 a fost tuns într'u monah prin fostul său profesor, arhimandritul Grigorie Chirilovici, dându-i-se numele Patrichie. În ziua următoare, 8 Noembrie, episcopul Gerasim Raț îl hirotoni într'u diacon¹⁾. În anul 1839 e protodiacon, iar în 1843 ieromonah.

La începutul anului școlar 1839-40 fu instituit de profesor primar la institutul clerical din Arad în care calitate funcționează până la finea anului școlar 1843/44. Pe lângă catedră ocupă, începând cu anul 1839 și funcția de notar onorari al Consistorului din Arad²⁾ și de catihet al elevilor ortodocși români dela gimnaziul regeșc și școlile capitale din Arad.

Ca profesor primar a dezvoltat o activitate laudabilă și ou recunoștință amintită de genera-

¹⁾ Port. consist. 1838, Nr. 167. ²⁾ 1839, Nr. 238.

tile viitoare²⁾. A căutat să ridice teologia din Arad la nivelul unei școli superioare, îmbunătățind învățământul, disciplina și administrația școlară. Intemeie biblioteca institutului și pentru sporirea ei lăsa o fundațiune, care poartă numele lui. Participă ca deputat ales din cler la congresul național sârbesc, ce s'a ținut în 31 August (12 Septembrie)—29 Septembrie (11 Octombrie) 1842. Durea însă, timpul ce-l petrecu în Arad, fu prea scurt pentru a-și putea realiza multele planuri, ce le avea spre binele neamului și al bisericii române.

În 8 Octombrie 1844 părăsi Aradul. Arhiepiscopul și metropolitul Iosif Raiacici, sub pretext că are lipsă de el, îl transferă la Carloveț în calitate de profesor de limba română la teologia sârbească de acolo și-l înaintă la treapta de protosimceol, asesor consistorial și prepozit al mănăstirii Iazac. La anul 1848 obținut demnitatea de arhimandrit și prepozit al mănăstirii Opova. Tot în toamna acestui an și între împrejurările critice, ce urmară după izbucnirea revoluției maghiare fu numit administrator al dieceziei Caransebeșului-Vârșeț și ca atare și-a avut reședința din luna Octombrie 1848 până în 13 Februarie 1849 în casa episcopescă din Caransebeș. După aceea, la ordinul patriarhului sârbesc, se mută în reședința episcopescă din Vârșeț, de unde în luna April fu silit a se refugia dinaintea revoluționarilor la Mehadia și Orșova și mai pe urmă trecu cu armata împărătească în Tara-Românească. În timpul, când a stat în Caransebeș a publicat proclamația: „Un cuvânt de mângâiere” către poporul român³⁾.

Ca refugiat a cercetat mai multe mănăstiri din România, trecu apoi și în Serbia și călători prin părțile locuite de Români.

După potolirea revoluției ajunge iarăși în mănăstirea Opova.

După moartea episcopului Gerasim Raț, patriarhul Sârbilor Iosif Raiacici, îl numi de mandatar metropolitan, iar împăratul de administrator al dieceziei vacante⁴⁾.

Pe cât de mare era bucuria Românilor în urma acestei numiri, pe atât de grea a fost noua poziție a arhimandritului Popescul. Se afla între două focuri. Din Carloveț primi ordin a persecuta pe adicții răposatului episcop și a înlătura stâlpii sistemului inaugurat de episcopul Raț, prin cari se întări și asigură caracterul românesc al dieceziei aradane. Lupta pentru desrobirea Românilor de sub supremația ierarhiei sârbești și reînființarea vechii metropolii, ce-o purtară mai înainte aradani și bănățeni, cari mai mult simțeau apăsarea jugului străin, deveni în acest timp un program de viață, de existență biserică și culturală, pentru întreg neamul românesc din imperiul Habsburgilor și în fruntea ostășilor, ce se angajară cu multă însuflețire, la aceasta luptă se pune noul episcop Saguna.

În mijlocul acestor lupte și tendințe, a intrărilor și calomniilor pornite de dușmanii neamului și ai bisericii românești, administratorul Patrichie Popescul se dovedi omul situației, de român bun cu caracter tare și neclintit. Nu se făcu unealtă străinilor, ci căuta a se valida prin muncă, cinste și corectitate. Îmbunătăți administrația dieceziei și regulă încassarea contribuțiilor eparhiale. Reînvie institutul clerical. Purta interes față de institutul preparandial. Cumpără casa în care se află aula episcopescă de acum, ca să servească în mod provizor de reședință până la ridicarea unei reședințe noi în locul celui vechi, care, căzând „în periferia cetății”, avea să fie demolată dimpreună cu biserica catedrală și zădite într'alt loc⁵⁾.

Pe lângă o astfel de activitate și hărnicie, prin cari își câștigă dragostea și încrederea neamului românesc, nime nu se îndoi, mai ales că în anul 1851 fu distins cu crucea de cavaler al ordinului Francisc Iosif, că Patrichie Popescul, va dobândi unul dintre scaunele episcopesci vacante. Români și întreprinseseră la toate ocaziunile tot ce le sta în putință pentru a-l avea pastor sufleteș al lor. Încă în 20 Iulie a anului 1849 delegații Românilor bănățeni, ce se aflau în Viena, în frunte cu episcopul Saguna și împreună cu protopopul Ioan Popazu învântează

o rugare la ministrul de culte, în care cer între altele, ca după moartea episcopului Ștefan Popovici să fie numit de episcop al Vârșețului arhimandritul Patrichie Popescul „care născut și crescut fiind în dieceza Vârșețului, se poate aștepta, că va fi în stare mai mult decât oricare altul să mângâie pe Românii din Bănat”⁶⁾.

Consistorul din Arad înaintă în anul 1851 un recurs la Viena și cere îngăruință de a ținea un sinod diecezan pentru alegerea de episcop diecezan, ori să fie numit de episcop administratorul Popescul. Sosi însă dela ministrul de culte răspunsul: „că deoarece pofta susamintită a acestui Consistor stă în contra cu așezământurile diecezane și cu condiția sub carea aceasta religie e primită în regatul Ungariei, acest Consistor dela cererea sa e îndepărtat și nemernicia lui pe lângă așezământurile diecezane de smintă e însemnată”⁷⁾.

Asemenea și comunitatea din Lipova, cere dela înaltul tron, ca Patrichie Popescul „dăruit dela Dumnezeu cu toate însușirile trebuincioase, ca născut din protopresbiteratul nostru”, să fie numit de episcop al Timișoriei, care scaun a rămas vacant prin moartea episcopului Pantelimon Zsivcovi⁸⁾.

Dar toate rugările și intervențiile Românilor rămaseră fără rezultat. Sinodul episcopesc din Carloveț, nu ținu seamă de dorințele juste ale supușilor săi Români și în ședința din 11 Noembrie 1852 alege de episcop al Aradului pe arhimandritul Procopie Ivacicovici, al Timișoriei pe Samuil Mașirovici, al Vârșețului, pe fostul arhimandrit al Bodrogului Emilian Kengelat, al dieceziei Buda pe Arsenie Stoicovici. Astfel arhimandritul Patrichie Popescul fu înlăturat în mod ofensător și brusc și spre marea nemulțămire și indignare a tuturor Românilor de bine.

Destul se înșelaseră Sârbii prin trimiterea lui Saguna în Ardeal și nu mai voiau să mai comită și a doua greșală.

Patrichie Popescul stă în fruntea dieceziei aradane până în primăvara anului 1853. În 7 Aprilie patriarhul Raiacici îl cheamă la sine pe un timp mai îndelungat și dispune să predea toate lucrurile ținoare de episcopie protopopului Orăzii-mari și președinte al Consistorului de acolo Atanasie Botco. În urma acestei dispoziții Popescul părăsi Aradul pentru totdeauna, în 21 Aprilie 1853⁹⁾.

În Carloveț oeru dela patriarhul Sârbilor să-i dea mănăstirea Bezdănului, care e aproape de Arad, dar nu i-se împlini dorința, ci fu numit de arhimandrit al mănăstirii Gherghetog. Ca prepozit al acestei mănăstiri se dovedi de un excelent organizator și administrator al afacerilor spirituale și economice ale mănăstirii, încât inspiră respect ierarhiei sârbești și era imitat și de ceilalți egumeni. În acest timp e numit de membru onorar al consiliului școlar din Timișoara.

În vara anului 1862, i-se iscă o zgaibă la o mână și după o boală chinătoare de 3 săptămâni în ziua de Tăierea capului sf. Ioan Botezătorul, la 29 August (10 Septembrie) trecu la cele eterne, jelit de 3 frați, nepoți și întreaga biserică ortodoxă pentru meritele lui ca dignitar bisericesc și ca român.

Arhimandritul Patrichie Popescul a ajutat pe cei săraci și a sprijinit studentimea română; a fost un patron al literaturii române și un binefacător al Reuniunii femeilor din Brașov. Născut întreprindere națională și bisericăscă, la care să nu fi contribuit și el. Bărbat de o cultură superioară. Vorbea și scria perfect în limbile: română, latină, germană, maghiară și sârbească.

Nu avu însă mângâierea de a ajunge sfârșitul luptei pentru despărțirea ierarhică, învingerea ideilor, cărora a căzut jertfă, reînființarea vechii metropolii, la anul 1864. Atunci martiriul lui ar fi primit de-a bună seamă cumuna gătită pentru cei ce luptă pentru adevăr, sunt gonți pentru dreptate¹⁰⁾.

Dr. T. Boș.

ORGANIZĂRI ȘI ALTE ȘTIRI.

Strângem în numărul de sărbători toate rapoartele câte ne-au sosit despre organizarea politică și militară a Românilor din Ardeal. Aceste rapoarte le-am redus aproape numai la faptele esențiale. Din cauza locului strâmt în cele patru pagini ne au tot rămas de pe o zi pe alta. Publicarea lor însă trebuia să o facem. Pentru că toate înfiripările politice și militare sunt totatătea celule puternice de viață ale națiunii. Rapoartele despre aceste înfiripări trebuie să le privim ca documente mărunte ale străduințelor generoase românești de a ajunge la libertate și independență politică deplină.

Ienopolea.

La 10/23 Noembrie 1918 s'a ținut la noi mare adunare populară. Au ținut vorbiri însuflețitoare Dr. Silviu Pășcutiu și învățătorul Pavel Dârlea. S'a luat următoarea rezoluție: poporul român din Ienopolea declară solemn că începând cu ziua de astăzi în toate afacerile sale comunale limba oficioasă va fi limba noastră românească. Aceasta se aduce la cunoștința marelui C. N. R. și tuturor forurilor oficioase. Tot cu ziua de azi arborează la casa comunală Steagul nostru tricolor.

S'a constituit apoi Consiliul național alegând de președinte pe dl. dr. Ioan Suciu membrii Pavel Dârlea și alți 22 cărturari și țărani. Comisar național popular se alege dr. Silviu Pășcutiu și Constantin Feier. Consiliul alege de jude comunal pe George Panța.

Craidorolț.

Bravii români din Craidorolț conduși de distinsul lor protopop George Stanciu au constituit la 11 Noembrie Consiliul Național Român din Craidorolț. În ziua de 30 Noembrie s'a ținut o mare adunare populară la care au participat toți sătenii cu mic cu mare, tineri și bătrâni. Vorbirea însuflețitoare au ținut-o protopopul G. Stanciu și dl. avocat Anton Bogdan, care a vorbit poporului despre marea însemnătate a adunării din Alba Iulia.

Însuflețirea poporului a fost nemărgită. Cu lacrimi în ochi priveau la steagul românesc care fălăie pe turnul bisericii. Energia dlui Anton Bogdan, comandantul Gardei Naționale Române din loc cucerește toate inimile. Între sunetele cântului național „Deșteaptă-te Române” și imnului „Trăiască Regele” se împărtășește poporul ducând cu sine încrederea și nădejdea zilelor bune ce au să vie.

Din cercul Sasca.

În 28 Nov. sa constituit Consiliul Național din frunțașă comună Răcășdia. Toți reprezentanții comunelor din cercul Sasca au fost prezenți. Sub prezidenția preotului Ioan Covrig s'a ales biroul central cu membrii dr. Cornel Teicu, pâr. S. Cartolomei, Cornel Mircea, dr. Isverniceanu, I. Murgu, I. Crăciunel, E. Novacovici și frații Pența.

Consiliul Național urmează să desvolte o activitate frumoasă. S'au luat dispoziții ca în urma foștilor funcționari administrativi: pretori și notari, cursul normal al afacerilor să nu sufere nimic.

Lipsa simțitoare a unui ziar în acest ținut a îndemnat Consiliul Național să redacteze un ziar popular „Dorul Banatului”.

Organizarea Gardei militare încă se face cu mult zel de către dnii dr. M. Grosșian și dr. C. Teicu. Multă activitate desvolte oficerii I. Covrig, I. Teicu, R. Ania ș. a. S'a format legiunea Română „Miliia Viteazul” și are la dispoziție pentru orice eventualitate 300 soldați.

Vulcan.

Și la noi în Vulcan sa înființat în 10 Nov. C. N. R., care dela început lucră în cea mai bună înțelegere cu C. N. Maghiar din loc, pentru susținerea ordinii din Valea Jiului. În administrație e liniște deplină după ce notarul maghiar Vitály Gyula urât și de unguri și de români a fost amovat și înlocuit cu scriitorul

²⁾ Prot. ses. cons. lit. prep. 1869, Nr. 34.

³⁾ Rugarea lui Patrichie Popescul către Regimentul Român-Banatlic Nr. 13, din 28 Oct. 1848. Arhiva Cons. din Arad, Nr. 149 — 1850.

⁴⁾ Actul metropolitan din 22 August 1850, Nr. 591; Eseb. consist. Nr. 125 — 1850.

⁵⁾ Prot. consist. 1852, Nr. 322, 1853, Nr. 210.

⁶⁾ Păcățan: Cartea de aur, vol. I, pg. 622, 623.

⁷⁾ Prot. consist. 1851, Nr. 311; 1852, Nr. 9.

⁸⁾ „Biserica și Școala”, 1905, Nr. 46.

⁹⁾ Prot. consist. 1835, Nr. 255.

¹⁰⁾ „Speranța”, anul I, Nr. 5. Barțiu: Părți alese din istoria Transilvaniei, Vol. III, pag. 152.

comunal Vasile Greavu. În 24 Nov. s'a făcut sfințirea celor trei steaguri românești și tot atunci sa depus jurământ C. N. R.

Aceasta a fost cea mai mare zi de sărbătoare românească ce a văzut-o Jiul. Au vorbit președintele C. N. R. dl Al. Pap farmacist, preotul I. Ciocan, dl Iosif Boldor, proprietarul P. Florea, notarul V. Greavu.

Președintele C. N. Maghiar medicul dl dr Gidró își exprimă speranța că buna înțelegere dintre români și maghiari are să se păstreze și în viitor. Mai vorbește președintele socialiștilor din loc dl Gidró. Frumoasa zi de sărbătoare sa terminat în cea mai perfectă armonie.

Ibașfalău.

În 10 Noembrie s'a ținut în biserică Adunarea națională a românilor din Ibașfalău conchemată de protopopul Ibașfalăului G. Simu. Entuziasm de nedescris au produs vorbirile protopopului și locot. Peculea. Cu unanimitate și mare însuflețire s'a constituit C. N. R. alegând de preș. pe protopopul G. Simu, membri Dr. Vas. Albu, Ioan Drăgulea, V. Muntean, N. Șancu, V. Turcu și Ioan Rațiu.

Garda Națională Română a fost pusă sub conducerea locot. M. Peculea și Dr. I. Rațiu. 52 soldați s'au anunțat în serviciul G. N. R. A fost un act solemn jurământul depus de toți cei de față Consiliului Național. Dela înființarea ei Garda N. R. a dezvoltat mare activitate și susține absolută ordine. Cu mare greutate au reușit să procure arme pentru toată garda din Ibașfalău și cele 20 comune din cerc.

În toate comunele s'au organizat Consiliile și garda militară. În 24 Noembrie s'a arborat un steag românesc — purtat în luptele dela Ivangorod — pe casarma de loncezi din Ibașfalău. În tot cercul domnește liniște perfectă. Doar câte-un notar care s'a simțit păcătos a plecat din ținuturile acestea.

Cercul Jiboului.

În 4 Nov. a început organizarea comunelor din cercul Jibou. În 19 Nov. s'a constituit C. N. R. cu centrul în Jibou. Președinte s'a ales Dr. Ladislau Giurca adv. și membrii Dr. Al. Dragomir, G. Cherebețiu, preoții Teodor Bolățel și Milai Pop, Dr. D. Roman, Al. Nemeș, Teofil Dragomir, dir. de bancă E. Pop de Băsești, adv. Dr. Aurel Hetco și din fiecare notariat câte un delegat. Șef sanitar a fost ales Dr. I. Bozac.

S'a hotărât și organizarea Gardei naționale sub comanda locot. Dr. Aurel Hetco. Cele 34 comune românești din 37 ale cercului întreg toate și-au organizat C. N. R. comunal și Garda comunală pentru paza ordinii publice. Afară de gardele comunale s'a organizat și G. N. R. cu 96 gardiști împărțiți în cinci secții locale. În urma acestor organizări tulburările cari s'au început și-n valea Someșului au încetat și ordinea este pe deplin restabilită.

Tara Oașului.

În 19 Nov. s'a ținut la Bicsad în s. mănăstire adunare populară pentru constituirea Consiliului N. R. Adunarea a proclamat de președinte pe dl protopop Gavril Șabo și notar pe dl Aurel Dragoș. Adunarea hotărăște înființarea consiliilor naționale în fiecare comună din cerc pentru a susține ordinea. Sediul comitetului cercual se alege comuna Bicsad. Adunarea alege și un comitet ambulant cu membri Al. Baban, A. Dragoș, Gr. Mois și T. Demeter. Acest comitet are îndatorirea să organizeze consiliile naționale din toate comunele.

Președintele face propunerea ca mănăstirea Bicsadului înființată de Români din Tara Oașului și zidită pe teritor dăruit de un Român anume Cecicheci de Berce și dna Elena de Gyulafalva să se desfacă de Munkács respective Ungvár și să aparțină de azi înainte diecezei gr.-cat. de Gherla.

Adunarea cu mare însuflețire depune jurământul pe C. N. R.

Mireșul mare.

După suferințe seculare au răsărit zorii zilelor frumoase și pentru noi cei din comuna Mireșul mare. Îndată după izbucnirea revolu-

ției s'a format Consiliul Național Român sub prezidiul dlui paroh local Augustin Măndruțiu. Ca gardiști s'a anunțat întreg poporul. „Cum am slujit la Unguri pentru opt gritari, și ne am periclitat viața luptându-ne pentru interese străine, putem servi gratis și pentru apărarea proprie!” striga poporul.

Altă zi de bucurie a fost ziua de 30 Dec. st. n. când marele protector al Românilor generalul Berthelot a trecut prin comuna noastră. Poporul împodobit cu tricolor în frunte cu președintele C. N. R. și comandantul Gardei Naționale l-a așteptat la gară, când a stat trenul un „trăiască” puternic sfășie aerul, apare apoi un colonel și anunță ieșirea dlui general. Dl Augustin Măndruțiu începe vorbirea. Scurt și cuprinzător! Colonelul traduce. Vorbește dl general: „Mulțumesc! Cunosc inima Românilor! Omagiile voastre le voi preda Franței!” (Strigă-te: Trăiască Franța!) „Fiți asigurați, că toate idealurile Voastre se vor împlini!” „Trăiască România mare!” și câte alte vorbe mângâietoare. Cine poate descrie tot ce s'a întâmplat în cele 10 minute scurte. Au fost la gară și Unguri, dar opăriți și-au ascuns nasul. „Trăiască România-mare!” „La revedere fraților!” „Trăiască Berthelot!” și astfel de strigăte sunau încă, cu toate că trenul separat era la depărtare de chilometri.

E de însemnat că poporul din Mureșul mare s'a purtat foarte bine în cerc. Când a fost vorba de steag național și cel mai sărac a dat 4 cor. Seara când i-am chemat au venit tineri, bătrâni de 50 de ani și am învățat a cânta „Deșteaptă-te române!” Au ascultat liniștit poeziile frumoase. Cel mai mic furt n'a obvenit în sat. Cu acestea sunt dator liarnicului popor din Mireșul-mare. — Mireșul-mare, la 31 Dec. 1918 **George Crișan.**

Sălaj.

În frunțașă comună *Bucium* din *Sălaj* încă s'a format în ziua de 24 Nov. 1918 consiliu național român, în frunte cu preotul local Cornel Oțel, ca președinte. Garda națională română are 60 de membri, sub comanda sublocotenentului Ioan Opris.

Mișcarea revoluționară în Ciachi-Gârbou.

Tărănima exploatată de domeniile mari baronești și grofești a căutat, ca în primul moment să se scuture de lanțurile robiei economice. A răsuflat mai liber și săltând de bucurie a început a-și realiza visul de a avea „pământ”. A voit ca dintrodă să parțeleze întinsele domenii să le împartă frățește și apoi să uite tot trecutul.

Aceasta mișcare a fost însă oprită și în Ciachi-Gârbou. I-s'a spus bunului popor român: „Așteaptă încă, mai așteaptă câte-va zile ori luni și vei primi atunci toată răsplata muncii de veacuri”. Și poporul a ascultat, căci i-s'a spus, că toate se vor face *prin lege*.

Poporul exploatat de nădrăgarii de pe la oficii, a crezut că a sosit momentul să se scuture de ei, a început a-i lua la întrebări pentru faptele trecutului, ba voia să iee în stăpânire toate oficiile și pe edificiul justiției să înfiingă steagul tricolor.

Atunci i-s'a spus poporului: „Așteaptă, mai așteaptă puțin, la singură comandă în ordine veți face să falfăe steagul libertății”. Și poporul și-a călcat pe inimă și așteaptă în tot momentul să primească marea comandă.

Nu trebuie să esplic, că mai puternic a fost curentul prim socialist, care a sguduit din temelii organizația veche feudală.

În vederea acestei idei socialiste s'a mișcat dintr'odată tot poporul din jurul Gârboului, sate întregi au năvălit spre Gârbou.

Ciachi-Gârboul însă prin zelul neobositului învățator Dumitru Lazar a organizat încă cu o zi mai înainte o gardă, care năvălirile satelor vecine după scurte și înversunate lupte le-a oprit.

Bolșevismul a primit însă lovitura așa zicând de moarte prin curentul libertății naționale, a democrației adevărate, a voinței poporului. Și poporul a început a se însufleți de democrația asta văzând, că printrânsa atât ranele economice cât și cele politice se vindecă. Poporul de aici și din jur încă s'a organizat prin adunări populare alegând consiliu comunale și unul cercual.

Consiliul funcționează în localul preturei și a introdus în oficiu limba poporului. Adunări populare se țin des. Mai impunătoare a fost cea cu ocaziunea sfințirii stindardului tricolor.

Consiliul comitatens din Dej a binevoit a trimite din sinul său pe dl loc. Ioan Moldovan. cu 20 gar-diști. Prin ținuta sa deamă de un legionar și prin vorbirile sale a adus p porul într'un elan de însuflețire. Bărbați, femei și bătrâni, tot poporul a început a lacrima de bucurie uitând nă-azurile trecutului. Poporul a petrecut apoi dela biserică Steagul până la localul gardei cântând câtece de viteje. Garda locală apoi s'a constituit în detachment pentru întreg cercul. Ne-a mai cercetat subloc. Buteanu dela garda din Cluj și subloc. Micu dela garda din Dej, adevărat apostol, care pe jos a umblat satele de-arândul însuflețindu-le.

Literatură pentru copii*.

Invidia, Avariția și Fortuna.

Spune o veche istorie italiană, o tradiție, că Invidia, femeia colțuroasă, urită și palidă, a pornit odată la voiaj prin țară. După o lungă cale obositoare printr'un ținut sterp, se abătă pe la Avariția, o altă femeie slută, uscată și sbârcită de dogoreala patimei de a îngrămădi avuții.

La întâlnire se salutară ca și două tovarășe de viață, ce erau și se hotărâră, să călătorească împreună, alungându-și prin asta reciproc urâțul drumului îndelungat.

Se duseră, tot duseră, până într'un loc se întâlniră cu o altă femeie: sveltă, frumoasă, eradiând le sănătate și dorul de viață. Avea mișcările grațioase, vestmintele bogate, luxurioase și pașia legănându-și maiestos corpul suleget. Sălta, surădea, agitându-și pletele întunecoase și bogate pe umerii albi și fragezi, ca și spuma. A treia femeie era Fortuna, zeita norocului.

„Oh, bun sosit!”

„Oh, bun tâlnit!”

Exclamează deodată Invidia și Avariția.

„Vino cu noi, frumoasă sorioară, vino cu noi și fericită va fi calea noastră!”

Fortuna caprițioasă cum e din fire, primi învtarea și tustrele porniră împreună mai departe.

După o vreme oareșcare, Avariția începu a se linguși cu vorbe dulci pe lângă Fortuna:

„O, tu regina oamenilor și a zeilor, tu ceeace ți-i în mâinile tale binecuvântate toate bunătățile lumii, caută spre mine, năcăjita și săraca și îndură-te de mine!”

*) *Anna Vertua Gentile*: În *Coleggio* 1915. Casa edit. Madella. Una dintre cele mai vestite scriitoare italiene pentru adolescenți. Porunca blăstămată a împăratului m'a dus și pe mine să calc romanticele paese ale Italiei de nord. Acolo la fața locului, m'am convins de înaltul grad de cultură a plaiurilor venetiene, strivite pe atunci de urgia militarismului prusiac. De vandalismul fără pereche a Teutonilor și Hunilor (cum numiau Italienii pe Maghiari) nu au fost cruțate nici operele de artă și cultură.

Din bibliotecile risipite prin curți și noroiul șanțurilor, subscrisul și-a înghiebat secția italiană a bibliotecii. Volumase din peana scriitoarei Anna V. Gentile, am aflat aproape la fiecare casă, dovadă a popularității de care se bucură această scriitoare.

Auzind aceste vorbe Invidia, pricinuindu-i durere fericirea altora, începu și dânsa momentan să se plângă de sărăcie, implorând ajutorul Fortunei: „O, Fortună, stăpânitoare a lumii, întoarce-te spre mine și miluește-mă, căci nu există sub cer o creatură mai lipsită cași mine!”

Fortuna surizând, se răsândi puțin, apoi adause:

„Scumpe sorioare, sunt hotărâtă, să vă împărtășesc de bogatele mele daruri, însă sub condiția unei probe.

Și anume: care dintre voi va cere prima dată, va câștiga tot ce cere; care însă va fi a doua la cerere, va obține de douăori atâta cât prima.”

Cele două recurente, se priviră lung, plin de ură, dar nici una nu-și deschise gura.

„Nu voi fi doară nebună, să cer eu cea dintâi, ca apoi golana asta, să obțină de două ori cât mine” — se gândia în sine Avariția.

„Să cer eu prima dată?” m'as prăpădi de năcaz, văzându-mi ortaca mai bogată decât mine” — se întrebă Invidia tristă.

Și una și alta tăceau. În fine, după o pauză îndelungată, Invidia, rupe tăcerea: „Ca să nu nesocotesc marimozitatea ta — o Fortună, și ca să nu lipsesc nici pe soața de câștigul dublu, apoi încep eu: O, zeită preamărită, scoate-mi un ochiu și credincioasă promisiunii tale solemne: scoate-i ortacei mele pe amândoi!”

Egoismul.

Era odată o copilă, și o chema Corina ca și pe mine, ca și mine avea părul negru, luciu, nasul puțin cărnos, ochii câprui mișcându-se a lene în orbitele puțin adâncite sub osul frontal.

Corina astăzi e fetișcană înaltă, sulegetă, frângurie și absolvi ultima clasă de colegiu.

Sunt vre-o patru ani de atunci, înainte de a fi intrat în internat, era încă mititică, subțireauă și cerceta școala elementară și era de tot ignorantă, ba ce-i mai rău, era și mult egoistă. Și egoismul o făcea simțitoare, îndărătnică și răutăcioasă, încât ajunsese a nu fi iubită nici acasă și nici în școală. Oh, o adevărată desolație pentru sârmana copilă.

Intr'o zi se reîntoarse dela școală sgâncită, mâniașă tulburată din cale afară, din depărtare își aruncă cartea pe marginea ferestrei și prinse a plânge.

„Corina iarăși plânge!” strigă Guido frățiorul esind afară, să se joace alergând prin grădina.

Mama privi cu milă la fiica-sa nenorocită, bunica, ce împletea încetinel lângă cuptor exclamă suspinând: „Iarăși obicinuita istorie!”

Era într'adevăr o istorie curioasă.

Corina, care ar fi trebuit să fie lumina și bucuria casei, era tocmai contrarul, așa zicând vesnic avea fruntea înourată, ochii umezi și vocea lacrimoasă.

„Corina, fățul meu, ce te doare?” o întrebă cu dragoste mamă-sa.

Băiata scutură capricioasă din umeri, răspunzând cu mânie: „Nimeni nu mă iubeste!”

„Cum!... nu te iubeste nimeni?”

„Nu, nu, nu, de mine nimănui nu-i place!”

Și erupse în sughițuri.

„Acă acasă tot preferesc pe Guido, bona, bucătăreasa, până și pisica numai cu el se joacă!... În școală totîmi desmiardă pe Ghitina doctorului, cu toate că dânsa ceteste mai rău decât mine, scrie literile strâmb și nici nu învață să croșeteze. Guido și Ghitina, Ghitina și Guido, acasă și în școală, în școală și acasă, nu se vorbește decât de dânsii!... Oh, ei sunt fericiți!”

Bunica lăsa ca nepotica să-si varse — ca de obicei — tot amarul închipuirii sale și să suspine în tăcere.

Însă acum văzând biata copilă peste măsură întristată, năcăjită, își ridică ochelarii, așeză ciorapul pe genunchi și zise cu voce serioasă:

„Nu Corina!... Guido, care e atât de dragut, desmierdat de toți, nu e mai fericit decât tine. Ghitina a cărei mamă e bolnăvicioasă și are o droaie de frățiori, nici dânsa nu e mai fericită decât tine. Dacă totuși față de Guido suntem cu atâta considerare, o facem pentru că e

încă mititel și vesnic bolnăvicios. Tu, tare și sănătoasă, cum și vrei să te pui cu bietul tău frățior, atât de slabuț și neajutorat, pe care și un suflu mai aspru de vânt e în stare să-l trântescă la pat?... În ce privește pe Ghitina, apoi dânsa își atrage iubirea tuturor, prin aceea, că cunoaște maniera de a se face iubită, manieră mult, mult dificilă.

Corina își înalță iverile rugătoare în fața bunicii-i. Oh, dacă maniera de a se face iubită, nu ar fi așa de grea, cum și-ar însuși-o și ea degrabă, numai decât!

„Purtarea de a se face iubită” continuă bunica răsbind cu gravitate cuvintele, consistă în a te uita mult pe tine însuși și a te gândi foarte mult pentru alții.”

„De exemplu?” se reoglindea din privirea întrebătoare a Corinei.

Iată spre pildă. O băiată vede, că frățiorii săi sunt desmierdați, dăruți și lăudați?... Nu judecă, că numai dânsa trebuie să fie desmierdată, dăruită și lăudată, ci se veselește de bucuria frățiorilor și a prietenilor. Ea se bucură cu atâta tărie și sinceritate de fericirea altora, aproape mai mult decât de fericirea sa proprie.

Și dorința de a vedea binele altora, împrumută vorbelor și faptelor sale dragăloșenie, consimte la fericirea altora din necesitate sufletească și din necesitate sufletească e bună și indulgentă. Simțeste vre-o mică suferință?... O tănuiește în adâncul inimei, ca să nu o observe cei ce o iubesc. Are din contra ceva bucurie?... E veselă, expansivă, afectuoasă, pentru a înviora și pe alții de razele seninătății sale.

— Astăzi Ghitina era întristată, căci mamă-sa se simțea mai rău ca de obicei și tatăl trebuia să se îndepărteze de acasă, cercetându-și bolnavii.

Era mult năcăjită sârmana fetiță. Însă simțea arzătoare dorința de a înveseli pe mama și frățiorii mai mici. Își lua putere și surizând și cântând alerga prin casă și pe afară, făcând pe biata mamă să-si uite de dureri și să se înviorzeze de bucuria și umorul dragăloșilor săi mititei.

„E de lipsă ca mama să nu se năcăjească, recomandase tatăl înainte de a pleca de acasă.

Multumită abnegațiunii bunicii copile, sârmana bolnavă nu se năcăji și fu aflată seara mai bine.

Corina își lăsa capul în jos confusă, se îndispunea de câte o dată vedea pe bunica-sa preocupată de alte lucruri. Dânsa ar fi voit, ca toți din casă să se ocupe numai de ea singură.

Intr'aceea Guido, reintrase în casă și se asezase pe un scaunel la picioarele bunicii grăi: „Bunică dragă, ce face Ghitina, când frățiorii săi au ferbinteli?”

„Oh, când frățiorii sunt bolnavi, răspunde bunica, buna Ghitina le dă tot ceea ce doresc, se joacă cu dânsii și îi distrage, ca astfel să le treacă mai revede vremea!

„Ghitina iubeste și dobitoacele”, zise Guido și nu le sperie, alungându-le cu bolovani. Am văzut-o azi dimineață cum dădea trifoii la iepurasi; și pasărelele shoară după dânsa să ciupească fărămiturile de pâine, ce niciodată nu uită să le arunce în curte. O, Ghitina doctorului e atât de dragută și afabilă cu toți și cu toții o iubesc: copiii și dobitoacele.”

Corina sta tăcută, jucându-se cu poala șorței și suspinând adânc din când în când.

Un moment de tăcere, apoi se decise la un pas rezolut, se aruncă în gâtul bunicii, o încolăci cu amândouă brațele, exclamând: „Vreau să mă fac și eu iubită, vreau să mă uit pe mine însumi, pentru alții, să consintesc cu Guido, cu toți, să fiu gentilă până și cu dobitoacele!... Vreau să mă fac ca și Ghitina doctorului!”

„Bravo”, făcu Guido, bătând din mâni. Mama își șterse în pripă o lacrimă. Bunica își puse mâinile scortoase pe capul Corinei și grăi cu voce înduioșată: „Dzeu să te binecuvinteze fiica mea! Fi-i generoasă, dacă vrei să te împărtășești de puținele și adevăratele bucurii ale vieții!”

Lenevia.

Sunt leneșă, dar nu sufăr de lenevia obișnuită. Mă scol sprintenă din pat, fără să mai casc, ori să mă frec la ochi, cum fac copiii cei leneși. Mă îmbrac cu zor, îmi place să sar și să alerg hainanana prin curte, a sta domoală cu mâinile în sân ar fi pentru mine cea mai mare tortură.

Sunt atât de svelță și vioaie, încât adeseori camaradele mele mă aseamănă cu o pasere, ori cu veverița. Și totuși sunt leneșă. O, cum?... și în ce chip?...

Lene, numim obișnuința condamnată de a lucra cu zăbavă și fără voie, eu lucrez încet și de silă când e vorba de a face bine, de a săvârși o operă nobilă, spre exemplu.

E astfel o lenevie morală boala mea, mai rușinoasă decât toate speciile de lenevii, probabil una, ce se poate înșira între cele șapte păcate mortale.

Mi-e rușine, mi-a pricinuit atâtea suferințe și remuscări sufletești și totuși nici până astăzi nu mi-a succes să mă desbărez total de dânsa.

Zic total, căci la adicăteala, puținel totuși am biruit-o după următoarea întâmplare, care mi-a cauzat adânci remuscări de conștiință.

V'o povestesc imediat.

Mi s'a întâmplat în vacanța trecută în orașelul unde sunt născută și unde îmi locuiesc părinții.

Mamă-mea rămăsese în pat, puțin răcită, și eu m'am dus singură la biserică.

Afară ploaia torențială și valuri puternice de vânt îmi isbiau în față stropi de apă mare, grei și ghețoși, în butul umbrelei ce o puteam ținea deschisă numai cu mare sfortare.

Clopotele sunară pentru ultima oară și eu trebuia să mă grăbesc, ca să ajung la începutul serviciului divin.

Sus, sub poarta bisericii sta sgulit un sârman moșneag îngârbovit și înfrânt, ținând cu oboșală în brațe o copilă slab încotrojită în nește zdrențe.

De câteva zile în toată dimineața îl vedeam în același loc pe treptele bisericii cu pălăria în mână și cu privirea mută, rugătoare.

Nu molesta pe nimeni, îmbulzindu-se să ceară, nu murmura rugăminte, ci sta coala tăcut, abia îndrăsnind să privească în fața oamenilor, însă acele priviri fugitive timide, te sfâșiau la inimă.

De obicei băteica îmbujorată, surizândă se juca tăcută în jurul lui. Astă dimineață însă, sta ghemuită în brațe și la fiecare bătaie mai aspră de vânt, tresăria scuturându-se din tot corpul.

Până aci aruncam totdeauna câte un ban în pălăria-i învechită, dimineața asta însă preocupată de umbrelă și neliniștită de ploaia ce mă gâdălea, furișându-se până la piele prin fustele umezite, intrai repede pe ușa bisericii fără să-i dau ceva.

Tocmai se începuse sujba. Deschisei cartea de rugăciuni și începui să cetesc. Însă în vreme ce ochii-mi alunecau preste șire mințea-mi era preocupată de altceva.

Mă simțiam neliniștită, rușinată, ca și când aș fi comis ceva faptă păcătoasă. Simțiam trecându-mi fiori reci prin tot corpul când auziam cum varsă ploaia afară. Scăpasem de repetite ori umbrela sub bancă și trebuia s'o țin continuu în mână. Îndărățul meu o domnișoară bolborosea cu vocea prea deschisă Tatăl nostru, cantorul avea azi o voce atât de ascuțită, stridentă, încât la fiecare amen, mă pătrundeau la inimă. Tremuram de iritată.

Se sfârșise serviciul Dumnezeesc și cartea mea era descolisă tot la prima rugăciune.

„Dacă nu pot ceti, mă voi ruga...” îmi zisei, punând mâinile pe carte și închizând ochii, ca să nu văd lumea din jurul meu.

Ploaia continua a varsă cu aceeași tărie bătută cu vîmentă de vânt și scuturând din țîniți ușa, ce scârțâia prelungit.

„Ce vijelie!” exclamai în mine. Și cel sârman moșneag afară în tempestate cu copila în brațe!... și eu am trecut pe lângă dânsi fără să le fi dat ceva!”

Intr'adevăr fapta mea era vrednică de reproș! Nemulțumirea, neliniștea și cele remuscări sufletești sunt urmările firești ale egoismului meu păcătos. Ca să nu mă sinchisesc, depunând pe un moment umbrela, am refuzat nenorocitului moșneag obișnuitul obol, poate prețul prânzului de azi pentru dânsul și biata copilă. Sârmana fetiță cu stomacul gol și bătută de vântul rece și umed. Sârmanul moșneag îngârbovit și înfrânt de greul anilor și neajunsuri, ori nu mărturisesc doară — o istorie de suferințe cei ochi trîști, plângători, cea față scortoasă și adânc brăzdată de dureri?

Intr'aceasta preotul rostise: „Iarăși și iarăși cu pace Dlui să ne rugăm” și eu eșii din biserică ne mai așteptând sfârșitul ultimului tropar.

Bietul bătrân era tot acolea, tăcut cu buzele livide de frig, cu pălăria în mână și cu fetița

în brate. Văzându-mă nici nu se mișcă, nu mi întinse mâna.

„Nu mai are încredere în dărnicia mea!” mă gândii pătrunsă de un fior neplăcut.

Și îi întinsei banul de argint ce mi-l dăruise tatăl astă dimineață.

El îmi sărută mâna înainte de a-l primi, își înalță ochii spre mine și cu un aer confuz murmură ou o jumătate de gură o multumită.

„E a dtale mitătica?”, îl întrebai eu, ca să arăt, că mă interesează și să-l fac să mă ierte pentru egoismul de adineaori.

„E nepoata dtale?” repetai eu.

El clătină din cap, că da.

„Și, și nu are părinți?”

„Sunt morți amândoi, de un an deja, în coleră...” răspunse bătrânul.

Ah, răpuși de-o boală urâtă în floarea vieții lăsând fără de sprijin o fragedă fetiță și un moșneag neajutorat.

„Și din ce trăiți acum, sărmane moșule?” îl întrebai eu.

„Din milostivenie!” răspunse bătrânul suspinând.

Și ceș oftat dureros trăda atât de clar, că e grea o astfel de viață, căci credincioșii nu sunt totdeauna buni gata de a milui pe cei sărmani și că bogății sunt adeseori foarte egoiști.

Ploaia tot vărsa încă și vântul mi-o isbia cu putere în față, dar eu alergam cu zor spre casă, neluând în considerare furia elementului.

„Mă voi ruga și mă voi strădui într'acolo ca sărmanul moșneag și copilă să câștig un asil statornic unde să-și aibă în liniște pâinea cea de toate zilele. Odată am ascultat de vocea egoismului și m'am căit amar. Dumnezeu mă va ierta, dacă voi ajuta pe cei sărmani.

Trad. din italianește de Tr. Mager.

Cronica zilei.

Wilson în Roma.

Wilson a sosit la Roma în 3 Ianuarie înainte de amiază. Din prilejul acesta cetatea eternă a îmbrăcat haină de sărbătoare. La gară l'au așteptat regele și curtea întregă, guvernul, iar pe drumul dela gară un public imens. Pretutindeni steaguri italiene și americane; orchestrele au intonat arii naționale americane și italiene. I s'a pregătit locuință în Quirinal și aranjarea s'a făcut sub supraveghierea regelui și reginei.

După amiază, Wilson a fost primit în parlamentul italian din partea regelui și senatului; aducându-i-se omagii. Încă nu s'a mai întâmplat, ca Italia să primească atât de sărbătorește pe capul unui stat.

Wilson va cerceta și pe papa, iar Sâmbătă seara părăsește Roma.

Din prilejul petrecerii în Roma, o delegație din Fiume se va prezenta la Wilson și-l va ruga, ca Fiume să fie încorporată la Italia.

Ententa contra Germaniei bolșeviste.

Din Viena se anunță, că aliații ar fi trimis guvernului german o notă, în care îl fac atent la situația din Germania. Reprezentantul mareșalului Foch a declarat comisiei de armistițiu, că la cazul când bolșevii ar ajunge la putere, aliații vor întrerupe imediat orice tratative și vor anula și pacea preliminară.

Pe urmele Nemților.

Președinte Poincaré a cercetat localitățile Franței pustiite în cursul războiului. Cu prilejul acesta s'a convins, că Nemții au procedat sistematic în opera lor de nimicire și despoziare.

În Sedan populația i-a făcut o primire călduroasă. Primul adjunct a amintit — în cuvântul de bineventare — suferințele acestui

oraș și răspunsul ce l'a primit când a protestat împotriva pustiirilor, a fost: „Nu mai există drept, ci numai forță.

Președintele a spus, că numele Sedan trezește amintiri dureroase, dar acum orașul e eliberat pentru totdeauna.

În Mezières primarul a spus președintelui că orașul a stat — din 9—11 Nov. — cu 5 minute înainte dearmistițiu sub focul dușmanului și în cele 36 de ore s'au prăbușit 400 de case. În Charleville Poincaré a spus: Despăgubirile trebuie să se facă în natură, ca fabricile să se poată pune în funcțiune. Dușmanul s'a folosit pretutindena de acelaș metod. Nu mai încapă îndoială, că el a vrut nimicirea tuturor forțelor economice ale Franței. A mai spus, că în Alsacia s'a descoperit o lucrare misterioasă, dată de statul major german, care cuprinde un program complet, ca progresul economic al Franței să fie redus la totală pasivitate. Cartea aceasta indică și mijloacele cari trebuie să se întrebunțeze, ca o fabrică să amuțească pe 5—10 ori mai mulți ani. Dușmanul a voit, ca în felul acesta să asigure industriei germane o superioritate durabilă. Recunoașterea aceasta este cinică și nu-i permis s'o dăm uitării.

În Rethel 63 de procente din edificii au fost nimicite, numai 3 procente au rămas întregi. Poincaré a spus, că despăgubirea nu va lipsi și Germania va plăti. (Strigăte: Așa cere dreptatea!)

În Vouziers a treia parte a fost nimicită de tot și nici celelalte case n'au rămas întregi.

Poincaré a cercetat orașele acestea în ajunul Crăciunului. (Havas).

Guvernul maghiar protestează contra punerii lui Mackensen sub pază.

Am anunțat că comandantul francez a pus sub pază a generalului, dar v.-colonelul a resternat Mackensen. Guvernul maghiar a protestat la vicecolonelul Vyx împotriva punerii sub pază a generalului, dar vcolonelul a răspins protestul guvernului, declarând că Mackensen va fi tratat conform rangului său.

Hindenburg președintele republicii germane

Ziarul „Deutsches Volksblatt” are informația din Berlin, că Hindenburg e luat în combinație ca președinte al Germaniei nouă. Chiar și socialistii sunt pentru alegerea lui Hindenburg.

Trupele Polonilor înaintează spre Thorn.

Din Danzig se anunță, că trupele poloneze, cu artilerie, înaintează spre Thorn. Polonii au ocupat liniile ferate cari duc spre Thorn.

Din Belgia.

Guvernul belgian a numit rector la universitatea franceză din Gent pe profesorul Frederic, care fusese deportat de Nemți, pentru că n'a primit o catedră la universitatea înființată de Nemți pentru flamanzi. — Mișcarea de boicot împotriva a tot ce-i german se lățește tot mai mult în Belgia.

Guvernul Belgiei a prezentat un proiect de lege, conform căruia contingentul armatei în vremea de pace să fie 100.000, iar în timp de războiu să fie de 350 de mii de soldați. Înainte de izbucnirea războiului contingentul în vreme de pace era numai de 42 mii de soldați.

INFORMAȚIUNI.

Crăciunul Românilor din Timoc.

Dela Nistru pân' la Tisa și până jos la țărnișii Dunării mari, clopotnițele bisericilor și pompa altarelor sfinte, vestesc Românilor nașterea Domnului. Spre catedrale, biserici zidite din cărămizi și piatră, ca și spre bisericuțele de lemn, curg rândurile credincioșilor Români.

Serbăm azi cu toții, și cei liberi și cei cari așteptăm desăvârșita libertate, ziua cea mai sfântă din sărbătorile noastre.

Dar gândul meu se abate dela gândurile voastre, cari azi mergeți liniștiți, evlavioși, spre lăcașul Domnului, din apropierea casei voastre.

Eu trec Dunărea, la granița din răsărit a țării mame, și mă cobor în valea Timocului, la frații mei de acolo, cari astăzi, din bogății ce-au fost, au rămas săraci, — cari n'au nici Crăciun, nici pâine, nici popă, nici biserică.

N'au loc de închinăciune. Departe la miazăzi de Jagubița, pe o culme de deal se înalță tăcută și mohorită o veche mănăstire, care pe vremuri servea de lăcaș al Domnului unde din 50 de sate se botezau copiii, unde locuiau popii și călugării sărbi, unde se adunau Românii la Crăciun, unde veneau după popă să le înmormânteze pe cei morți. Azi nici acest lăcaș, aceasta mănăstire nu mai este. Au dărâmat-o tunurile, foamea și streinii au alungat din ea călugării și popii. Românii din Timoc n'au azi sărbătoare, n'au azi Crăciun.

Conferința de pace, marele tribunal al lumii, care va împărți tuturora dreptate, să nu aducă oare și acestor frați ai noștri, modești, cinstiți, bravi, — cari în ziua Crăciunului de azi, cu ochii țintii la foc, visează trei fericirea noastră — ușurare?

P. Lăznițeanu.

Sărbători fericite do'îm tuturor abonaților, colaboratorilor și cititorilor ziarului nostru.

Abia la această sărbătoare poate inima noastră respira liberă, fără să ne mai apese povara grea a robiei. În decurs de 5 ani nu îndrăzniam să trimitem urări de bine și momente vesele publicului nostru, căci a fost rară familia românească din sinul căreia să nu se li desprins vâstarii voinici pant'u a sângera pentru un împărat care nu știa să vadă în sulletele noastre și pentru o țară care nu era a noastră. A invins însă dreptatea și neamul românesc se închiegă într'o țară a lui. Pentru durerea trecutului ne primim răsplata și dozul ni-l purtăm ușor. Întâia oară dela izbucnirea războiului, ba întâia oară de când s'a înîrîpat rostul ziaristiceii românești și de când vieța publică românească își caută ogasul să se lixeze și impute'nicească, avem posibilitatea ca vorba liberă să nu aibă stavilă ci poate să închidă lidel cuprinsul cugetului nostru genuin. Nu putem uita să dăm expresie în cad'ul croniceii de zi satisfacției ce-o avem că a biruit lupta noastră pentru sborul neîmpiedecat al cuvântului liber.

Publicul românesc de aci incolo nu va mai trebui să ispitească șirele de gazetă, căci aceste vestesc convingerile noastre intime cu franchetă și pot merge drept la inimă. Au apus regimurile blăstămate de sgară și cuvântul eliberat nu cunoaște margini decât ale bunului simț și ale dreptului legitim... Din toată inima urăm publicului românesc: sărbători fericite.

Numărul proxim al ziarului nostru va apărea după sărbătorile nașterii, Vineri noaptea la orele obișnuite.

O misiune de oficeri români în Budapesta. În 1 Ianuarie n. a fost în trecere prin Budapesta misiunea de oficeri români, din care fac parte doi col. Lupascu, maiorul Racovița, căpitanul de marină Zlatneanu, locot. Maniu, locot. Crăciun — care venind din București se duce în Germania pentru aducerea prizonierilor români. Oficerii români s'au prezentat în cursul zilei la d. dr. Ioan Erdélyi, ministru plenipotențiar al Consiliului dirigent și atașat militar pe lângă comisia franceză de armistițiu din Budapesta. D. ministru a dat seara la orele 8 în onoarea oficerilor români o cină intimă în otelul „Cornul Vânătorului”, la care au luat parte preotul militar d. protopop Ioan Pap, dr. Bălașcu, căpitanul Ivașcu, dr. Livius Pop medicul ambasadei și d. Moise Baltă, secretarul ambasadei. În cursul cinei d. I. Pap a bineventat pe oficerii români, iar secretarul d. M. Baltă, exprimând regretul dlui ministru dr. I. Erdélyi, că din cauza îmbolnăvirii sale în cursul după amiezii nu poate lua parte la cină, — a ridicat paharul în numele

ministrului pentru MM. Lor regele Ferdinand și regina Maria și pentru eroica armată română. Au răspuns d. major *Rucovița* și loc. *Maniu*. După o conversație animată masa s'a ridicat târziu după orele 10.

Misiunea oficerilor români are sprijinul colonelului francez Landrot. Oficerii-gardisti români din Budapesta și Viena au luat hotărâre să dea concursul lor la transportul prizonierilor prin garile celor două capitale. În scopul asigurării transportului prin Austria și Ungaria se vor face demersuri energice la guvernele respective.

O surpriză plăcută. Mărturisim sincer că suntem surprinși de gestul trinos al unor oameni cari s'au gândit și la starea materială a gazetărilor. Lucru foarte rar și neobișnuit. Cu ce litere să-l dăm la tipar? În timp ce donatorii iluștri își immortalizează numele cu sume diferite la fundația zărilor, să existe oare și astfel de donatori cari să nu cultive ambiții așa de mari, și să se mulțumească doar cu o notiță scurtă la ziar, ori poate nici asta nu o prețind? Da, există. Avem două pilde. D. dr. Ioan Jianu, avocat în Budapesta ni-a trimis 1000 coroane, iar banca Codru din Butești 500 coroane — colac de Crăciun. Bucurie neobișnuită în bucătăria familiilor noastre, și multă, multă mulțumire s'ulletească. Nu-i chiar ingrată meseria noastră...

† **Dr. Eugen Mezei**, medic major în res., fiul judeului dela Curtea de cassație dr. I. Mezei și frate al consilierului ambasadei române din Budapesta dr. I. Mezei a decedat în urma unui accident, luni în 30 Decembrie 1918 n. în etate de 47 ani.

Inmormântarea a avut loc Joi, în 2 Ianuarie n. din casa mortuară a cimiterului Kerepes din Budapesta. Decedarea lui a lăsat regrete adânci în colonia română din Budapesta și a nenumăraților cunoscuți.

Cum a fost omorât țarul și familia lui? Principele Lvov a dat ziarului Journal amănunte grozave despreuciderea țarului și a familiei sale.

Omorul s'a întâmplat în zilele dintâi ale lunii Iunie. Cercetarea a făcut-o procurorul din Omsk. Din declarația procurorului și a unui oficer din jurul țarului a aflat următoarele: Familia țarului a avut vleață tare amărită, când a venit din Tobolsk în Jekaterinburg, unde era închis și Lvov. Familia țarului locuia într-o casă mică, în casa aceasta a și murit. În zilele dintâi li s'a dat voie să facă plimbări zilnice de 15 minute, mai târziu li s'a oprit și aceasta. Nu peste mult s'au bolnăvit din cauza alimentației rele. Moartea a fost grozavă. Într-o singură oada s'au găsit 32 de gloanțe de revolver. Trupurile au fost mutilate grozav și nu s'au mai aflat. Și membrii din suita țarului au fost omorâți până la unul.

Ce deosebire este între Wilhelm al II-le și Napoleon Bonaparte. Revista franceză *Le Rire* publică următoarele rânduri spirituale despre îngâmfatul și vanitosul Wilhelm, care se consolează, după abdicarea dela tron zicând: „eu sunt un tip în genul lui Napoleon”.

Multe îi lipsesc lui Wilhelm ca să poată fi un tip de genul lui Napoleon.

De exemplu: Wilhelm n'a venit la Paris; cellalt a fost la Berlin. — Nu el singur și-a făcut cariera sa militară ca cellalt care a început-o cu rangul de sublocotenent de artilerie. — Lui Wilhelm nu i-a reușit să restabilească ordinea în țara sa care este pradă anarhiei. — Wilhelm n'a fost rănit la Méziers; Napoleon fiind rănit la Ratisbonne. — Lui îi lipsește... dar lui îi lipsește totul... Chiar învins și exilat Napoleon a avut un prestigiu extraordinar...

Circulația trenurilor de persoane între Arad și Timișoara. Am anunțat, că între Arad și Timișoara, circulația trenurilor s'a sistat, din motive necunoscute. Acum primim informația, că de astăzi seara reîncepe circulația, nu se poate prevedea însă, că nu vor obveni iarăș piedeci.

Trimișii guvernului bolșevist în Berlin. Contrar amenințării ententei, Radek, trimisul guvernului sovietelor, petrece încă tot în Berlin, ba a mai primit tovarăș în persoana lui Joffe. Ententa sigur va ști, cum să scape de acești agenți ai anarhiei.

Din Alsacia. Primarul din *Saaburg* a scris ziarului Temps, ca locuitorii orașului — la provocarea de a estrada aurul german — au adus suma de 998.000 de franci și la împrumutul național au iscălit suma de 5 și jum. milioane franci.

Din Bruxelles se anunță, că în gara din Muysen (Belgia) a fost descoperit un vagon, pe care l-au lăsat Nemții. În vagon s'au aflat 6 milioane de mărci.

Expulzarea lui Miljukov din Paris. Miljukov, fost ministru de externe al Rusiei, a arătat pe față — în luna Iulie — o tinută prietenoasă față

de Nemți. După ce a părăsit Iași a mers la Constantinopol și din greșeală i s'a dat pașaport pentru Franța. La sfârșitul lui Decembrie a petrecut în Paris; dar a trebuit să părăsească Parisul, fiind oaspe nepoftit și neplăcut.

Din Turcia. Ziarul Petit Parisien are informația, că guvernul turcesc a hotărât să se instituie o judecătorie marțială extraordinară pentru judecarea funcționarilor vinovați de masacrele săvârșite între Armeni. Dar cea mai mare parte a acestor funcționari a fugit. Generalul Liman von Sanders, vinovatul cel mai mare, a călătorit la Berlin.

Congresul „Franțiunei socialiste române internaționale” din Budapesta. Sub acest titlu s'a constituit în Budapesta un partid socialist internațional, adaogându-și atributul și de român. Motivul la înfiintarea acestei fracțiuni ar fi atitudinea dela Alba-Iulia a actualilor șefi de rezort din consiliul dirigent, dnii Flueraș și Jumanca, și a celorlalți membrii din comitetul central al partidului socialist român. Câteva elemente socialiste adevărate nu se pot împăca cu gândul României mari. Motivul adevărat pare a fi însă altul, dar asupra acestuia vom reveni altădată. Doi dintre conducătorii acestei fracțiuni, Avramescu și Strengar, și-au făcut de curând numele cunoscut la faimoasa adunare dela Cluj, convocată de soviniștii Apáthy, dr. Vințe și garda lor.

Elementele aceste grupate în fracțiunea socialistă română internațională pentruca lumea să le dea o importanță au convocat un congres pe ziua de 31 Dec. 1918 și 1 Ianuarie 1919, în care voiau să-i decapiteze „pe cei doi miniștri trădători” și partidul socialist român să se prezinte în fața lumii cu un program de muncă socialist „cinstit”. Dar în groapa care o săpăseră comitetului central care se declarase pentru alipirea la România, au căzut ei înșiși. Comuniștii (bolșevicii) „români” din Budapesta — în cea mai mare parte ovrei refugiați și dezertori din România — s'au prezentat la congres în număr mare și majorizând fracțiunea nemulțumită au impus congresului programul lor bolșevist.

Fracțiunea n'a avut însă noroc nici cu acuzele ridicate împotriva celor ce s'au alipit la România. Membrii comitetului central al partidului socialist: Mihut, Ignat, Albani și ceilalți le-au spulberat aceste acuzații aduse fără dovezi punct de punct și au declarat, înainte de votarea viitorului program, că nu pot recunoaște îndreptățirea acestui congres de a judeca asupra lor și nici hotărârile ce se aduc, ci asupra activității lor va avea să hotărască congresul convocat de ei la Sibiu pe zilele de 6 și 7 Ianuarie n. și la care vor fi reprezentăți toți socialiștii din Ardeal, Banat și părțile ungurene.

În ziua a doua a congresului, fracționiștii de-alcun au găsit de bine a-l aduce și pe dr. Vințe, care sub pretextul că vine numai la chemarea lui Sava Demian Strengar ca să dea lămuriri privitor la adunarea dela Cluj, a ținut o vorbire de agitație, chemându-i pe toți, socialdemocrați și chiar bolșevisti, să vină în Ardeal și să distrugă armata română, căci aceasta vrea să ocupe Oradea mare și chiar și Budapesta.

Prietenia Avramescu-Strengar-dr. Vințe aruncă lumină clară asupra întemeierii, activității și intențiilor „socialiste” ale fracțiunii cărmuite de Avramescu-Strengar. (ta).

Au apărut volumele III și IV din Cartea de bucate de dna Zotti Hodoș, în Biblioteca noastră (nril 53 și 54). Prețul unui exemplar este 3 cor. Ambele volume se pot comanda din Sibiu, Wintergasse la autoarea. Aceste sunt cele mai nouă cărți de bucate cari privesc și referințele actuale de bucătărie.

x CONVOCARE. Toți agronomii români din Ardeal, Banat și Ungaria, absolvenți ai academiilor, și a institutelor agronomice sunt rugați a se prezenta pe ziua de **Sâmbătă 11 Ian. st. n. 1919** la Sibiu la conferință, care să pună bază organizării tagmei noastre, în vederea marilor probleme economice cari ne așteaptă. Întâlnirea la 10 ore a. m. în edificiul Asociațiunii.

Blaj, 22 Dec. n. 1918. — Ioan Major, Iosif Iustin Hossu, Emil F. Negruțiu, Virgil Pop.

Aviz. Secția propagandei naționale s'a îngrijit, ca să apară în curând Colecții de cântece naționale, azi de mare trebuință pentru fiecare comună românească. Publicația se face în broșuri separate: 1. Cântece naționale pentru

2 voci, (școlari) prețul cor. 6. 2) Cântece naționale pentru cor de bărbați. Prețul cor. 10. 3) Cântece naționale pentru cor mixt. Prețul cor. 12. Cheltuielile cu posta e subînțeleasă în preț. Broșurile sunt în lucrare și apar în termen de 2—3 săptămâni. Fiecare comună română să grăbească a le comanda fără întârziere, trimițând prețul pe adresa: Dr. Ioan Suciu, Sibiu strada Cisnădiei nr. 4, etaj I. nr. 46. Venitul curat al acestei întreprinderi este menit pentru augmentarea „Fondului pentru propaganda românească”. — Secția propagandei naționale.

Organele de publicitate naționale sunt toate rugate a publica gratuit acest aviz în 10 numeri

x **Legătoria de cărți Iustin Ardelean**, Arad, strada Weitzer nr. 13, execută tot felul de lucrări aparținătoare de bransa asta.

Banca generală de asigurare „Transsylvania” societate pe acții aduce la cunoștință, că acțiunile nouă să pot lua în primire la cassa băncii în Sibiu pe lângă prezentarea titlilor provizorii.

x Se caută pentru comuna Macea un **scriitor** vărsat în afacerile notariale în special cele de dare. Salar circa 250—300 cor., lunar, — locuință, lemne și lumină.

SERVICIUL NOSTRU TELEGRAFIC.

Cluj, 5 Ianuarie. Cu ocazia primirii generalului Berthelot în orașul Cluj, a vorbit și Apáthy, cerând scutul poporului francez pentru poporul maghiar, care ar forma majoritatea în oraș.

— Noi luăm sub scut toate popoarele cari merită să le luăm, — i-a răspuns scurt generalul. — După cele petrecute în Arad, în prezența mea, poporul dv. nu s'a dovedit demn și la înălțimea chemării sale. Vă rog deci să iai la cunoștință că aici suntem pe pământul României-mari.

Oficiale.

AVIZ.

Consiliile naționale române comunale sunt provocate, să înceapă — în comunele lor — imediat investigație detaliată în chestia sângerărilor săvârșite Dumineca trecută în Arad, — să adune de urgență toate datele dela toți martorii cari pot da faziuni esențiale, — iar protocoalele investigațiilor să le trimită în timpul cel mai scurt Consiliului național român comitatens din Arad.

Cons. Naț. Rom. Com. din Arad.

POȘTA REDACȚIEI.

T. B. Comos. — Articolul dtale ca și alte multele ce n'au încăput în nrul acesta, dar nu-și pierd actualitatea, vor urma în nril viitorii.

A. H. — în Ș. — Pentruca o poezie să poată vedea lumina tiparului, n'ajunge să fie națională. Ea trebuie să aibă și o formă artistică. Pe lângă darul dzeesc, de care dealtfel nu suntem sigur că-l ai, mai bine trebuie să mai ai și multă știință și cultură ca să faci poezii bune.

I. C. Topa deșartă. — Colinda e slabă. Nu se publică.
T. C. în Z. — Reinviași și dta. Rugăm să ne colaborați regulat. Memoriul merge într'un număr viitor. — Salutări.

Ne-au sosit numeroase manuscrise ocazionale, cari însă n'au putut fi publicate. Dacă-și mai păstrează actualitatea le vom publica în numărul următor ori în nrul de Anul Nou, care iarăș va fi mai voluminos și care va cuprinde și un raport amănunțit și colorat despre primirea generalului Berthelot la Arad.

Redactor responsabil: Dr. Sever Miclea.
Editor responsabil: Aurel Rusu.

Prețul unui exemplar 30 fileri.